

Kapitola 3

Evropský rozměr české zahraniční politiky

Vít Beneš, Mats Braun

V loňském vydání „ročenky“ české zahraniční politiky jsme konstatovali, že o budoucí podobě EU (vícerychlostní Evropa, prohlubování integrace eurozóny) i o budoucí pozici České republiky v EU (neúčast na projektech, které prohlubují evropskou integraci, vzdalování se eurozóně) bylo v zásadě rozhodnuto v průběhu roku 2010.¹ V roce 2011 jsme pak pouze sledovali pokračování nastoleného trendu v obou těchto otázkách. Evropa pokračovala skrze mezivládní smlouvy sjednávané mimo rámec primárního práva EU směrem k vícerychlostní / diferencované integraci. Podle očekávání a v souladu s politickými signály, které ČR dlouhodobě vysílá (neúčast na Paktu pro euro plus, odtažitý postoj k případnému vlastnímu angažmá při řešení krize eurozóny, úvahy o sjednání výjimky z povinnosti přijmout euro), se ČR vzdalovala od eurozóny a od eura. Pokračovaly tendence v evropské dimenzi české zahraniční politiky, které trochu připomínají rozpolcený churchillovský postoj k evropské integraci v 50. letech. Na jedné straně vystupovala Česká republika (pod tlakem TOP 09 a státního aparátu – MZV, MF i Úřadu vlády ČR) v evropské politice jako „přítel eurozóny“, který má jednoznačný zájem na její stabilizaci. Na druhé straně však ČR (pod tlakem prezidenta a ODS) odmítla svoji účast v právních nástrojích a institucionálních strukturách, jež v eurozóně vznikají. Česká republika se z velké části distancovala od politických snah na řešení krize v eurozóně.

Během roku 2011 schválila vláda po dlouhodobých sporech uvnitř vlády novou koncepci zahraniční politiky včetně politiky evropské. Ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg čelil kritice za příliš proevropský tón dokumentu.² Tón dokumentu lze nakonec ovšem popsat jako důraz na obhajobu českých zájmů v procesu evropské integrace. Česká republika např. požaduje „...respektování svých zájmů od ostatních členských států EU a současně je připravena respektovat zájmy ostatních a projevovat ve společném zájmu solidaritu“. V Unii, kde je hlasování kvalifikované většiny obvyklý způsob rozhodování, se může tento důraz na vzájemné respektování zájmů stát až nereálný. Jde také o velkou změnu v porovnání s předchozím dokumentem tohoto typu, který byl ovšem schválen ještě před vstupem ČR do EU, kde hlavní heslo

koncepte bylo, že ČR má být aktivní součástí EU.³ Současně dokument přirozeně od ráží skutečnost, že ČR je již několik let plnohodnotným členským státem EU. Zároveň jde také o koncepci jasně vycházející z politických priorit současné vládní koalice. Klíčové slovo dokumentu je „konkurenceschopnost“. Dokument klade dále důraz na energetickou bezpečnost – jde o jedinou konkrétní prioritu, kterou vláda zmiňuje hned v úvodu ke kapitole o EU. Jinak vláda slibuje, že přijde ještě s Konceptí působení České republiky v EU, ale do konce roku 2011 nebyla koncepce prezentována. Pokud byl dokument původní kritizován za jeho proevropský tón, nelze totéž říci o finálním výsledku. Obsahuje např. tuto formulaci o *Lisabonské smlouvě*, která mj. byla schválena, aby bylo rozhodování v EU efektivnější a transparentnější, „smlouva svými institucionálními změnami vytvořila komplikovanější prostředí pro rozhodování v EU“.⁴ Nemělo by se příliš interpretovat z jediné nešťastné formulace a autor to chtěl napsat komplexnější, ale v kontextu kritických názorů části politické elity k této smlouvě je zajímavé, že se taková formulace objevuje v dokumentu připraveného proevropským MZV.

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

V průběhu roku 2011 se politická debata soustředila na otázky prohlubování integrace eurozóny, řešení dluhové krize i na otázky vztahu ČR k fiskální integraci EU a účasti na řešení krize v eurozóně. Jak bude zřejmé z této části, v evropské problematice procházela dělicí linie napříč politickým spektrem, ale i napříč vládní koalicí. Na jedné straně pomyslné barikády se s určitou dávkou zjednodušení nacházejí euroskeptický prezident, ODS a KSČM, kteří se sice liší v ekonomickém názoru na řešení krize eurozóny, ale jinak sdílejí odmítavý postoj k institucionálním aspektům evropské integrace. Na druhé straně stojí mírně proevropská ČSSD a TOP 09. Zmíněné ideové rozdělení vládní koalice se promítalo do meziinstitucionálního pnutí (viz část věnovaná aktérům evropské dimenze české zahraniční politiky) a nakonec vyústilo v některé rozpory (vnitřní nekonzistence) české politiky vůči EU. V důsledku vnějších faktorů (krize eurozóny) a vnitřních faktorů (posilování euroskepticismu u české veřejnosti) docházelo k celkovému posunu politického spektra v ČR směrem k euroskeptickému konci spektra.

Představy politických stran o pozici ČR v EU

Půjčka pro Mezinárodní měnový fond

Pravicová ODS i krajně levicová KSČM poměrně jednoznačně odmítly možnost, aby se Česká republika podílela na navýšení prostředků Mezinárodního měnového fondu na pomoc při dluhové krizi eurozóny.⁵ Někteří politici ODS svůj postoj opírali o prognózu, že tyto půjčené peníze se s velkou pravděpodobností nikdy nevrátí.⁶ V ODS se také poměrně často setkáváme s argumentem, že krizi eurozóny způsobili „konstruktéři

eura“,⁷ tudíž nevidí důvod, proč by se ČR jako nečlen eurozóny měla na řešení krize eurozóny podílet. Sociální demokracie obhajovala navýšení zdrojů, které má ČR garantovat u Mezinárodního měnového fondu s argumentem, že se jedná o jednu z nejbezpečnějších forem investování devizových rezerv.⁸ Podobný postoj zaujala i vládní TOP 09 – podle ministra financí Miroslava Kalouska si ČR nemůže dovolit osamoceně odmítnout unijní plán na pomoc eurozóně. Ministr financí zároveň navrhoval „velmi výrazně nižší“ částku než 3,5 mld. EUR původně požadovaných MMF.⁹

Účast na Fiskálním kompaktu a přijetí eura

V uvažování ODS a prezidenta Václava Klause hraje klíčovou roli přesvědčení, že 1) eurozóna nezadržitelně směřuje k fiskální a politické unii (federace), jež je pro ODS a Klause absolutně nepřijatelná („konec českého státu“), a 2) tento vývoj podle ODS přinese nezměrné ekonomické náklady (viz část věnovaná představám o EU). V očekávání tohoto z pohledu ODS jednoznačně negativního ekonomického a politického vývoje preferuje ODS politickou a institucionální izolaci ČR od eurozóny, od jejích problémů i jakýchkoliv nových integračních snah eurozóny (Pakt pro euro plus, Evropský stabilizační mechanismus, Fiskální kompakt, jednotný bankovní dohled), při zachování spolupráce ve vnitřním trhu. Z těchto důvodů ODS jednoznačně odmítá českou účast i na takové formě integrace, která by mohla být v souladu s jejími národohospodářskými vizemi (viz Fiskální kompakt posilující rozpočtovou disciplínu). Politici ODS odmítli účast ČR na Paktu pro euro plus, podobně i připravovaný Fiskální kompakt zavrhl jako nepotřebnou „cizí kuratelů“.¹⁰ Ke konci roku vzbudil pozornost požadavek ODS na referendum o přijetí eura, opřený o argument, se kterým poprvé přišel prezident Klaus a ČNB,¹¹ že eurozóna od okamžiku vstupu ČR do EU (a referenda o vstupu do EU) prošla podstatnými změnami.¹²

Připojení se k Fiskálnímu kompaktu obhajovala TOP 09. Zpočátku latentní neshoda mezi TOP 09 a ODS postupně přerostla v otevřený střet na začátku roku 2012. Opoziční ČSSD poměrně ostře kritizovala nepřipojení se ČR k Paktu pro euro plus¹³ a ve druhé polovině roku i vlašný přístup vlády k připravovanému Fiskálnímu kompaktu.¹⁴ Na druhou stranu si nemůžeme nevšimnout chladného přístupu ČSSD ke klíčové otázce přijetí eura v ČR. Reakce ČSSD na prezidentův pokusný balon s požadavkem na vyjednání trvalé výjimky na přijetí eura byla více než vlašná. V roce 2011 dosáhla míra spokojenosti veřejnosti s členstvím v EU a míra podpory přijetí eura historického minima od vstupu ČR do EU (50 % občanů je spokojeno s členstvím ČR v EU, pouhých 15 % občanů ČR podporuje přijetí eura).¹⁵ V tomto kontextu rezignovaly politické strany na podporu vstupu ČR do eurozóny. Oproti předcházejícím roků jsme nezaznamenali žádné požadavky ČSSD na stanovení data možného přijetí eura v ČR, naopak ČSSD se obává „obrovských politických nákladů“ přijetí eura.¹⁶ TOP 09 ve vztahu k euru pouze přejala pozici, kterou až do roku 2010 zaujímal ODS.¹⁷ Její předseda K. Schwarzenberg potvrdil formální závazek přijmout euro, zároveň ale prohlásil, že nepřipadá v úvahu, aby ČR v blízké době přijala euro. ČR neplní předpoklady vstupu, stejně tak nemá smysl přijímat euro v době krize. „*Bohudíky není stanovený časový rámeček* [pro vstup]“.¹⁸

Geopolitika a identitární otázky

Čeští euroskeptici vnímají Evropu (Evropskou unii) jako nedospělou entitu, které chybí naše prozíravost či zkušenost: „*Evropa konečně většinou dospívá k tomu, o čem menšinové hlasy [ODS a její zakladatel a někdejší předseda V. Klaus] mluví již dlouho. (...) Zatím se zdá, že nejdou tak daleko, jako ODS, která už mnoho let mluví o potřebě zakotvit do našeho ústavního pořádku principy rozpočtové odpovědnosti.*“¹⁹ Právě přesvědčení o tom, že ČR (díky své zkušenosti z ekonomické transformace) má intelektuální a morální převahu nad „socialistickou“ EU, můžeme označit za jednu z hlavních ingrediencí českého euroskepticismu.²⁰ ODS a V. Klaus také stále častěji vnímají současnou krizi jako krizi Západu, dokonce jsme tedy zaznamenali i jisté oslabování dosavadního jednoznačně prozápadního geopolitického kurzu ODS: „*Nejsme ani na Východě, ani na Západě, ani na Jihu, ani na Severu, nýbrž přesně uprostřed*“ (Alexandr Vondra).²¹ Na opačné straně spektra se nachází ČSSD a TOP 09, jež si vystačí s reprodukcí diskurzu „návratu do Evropy“, který dominoval období před vstupem ČR do EU. Otázku zapojení ČR do integračního jádra vnímají podobně jako samotný vstup ČR do EU – tedy jako otázku (ne)připojení se ke „*kulturnímu, ekonomickému a sociálnímu vývoji v západní Evropě*“.²² ČSSD a TOP 09 zdůrazňují, že ČR by se měla hlavně snažit v rámci Evropské unie získat pověst „*spolehlivého a aktivního člana*“.²³

*Představy politických stran o podobě EU**Ekonomické vládnutí*

Všechny politické strany vyjma komunistů, kteří otevřeně kritizují orientaci českého zahraničního obchodu na EU,²⁴ vyzdvihovaly přínosy vnitřního trhu. Podle České strany sociálně demokratické Evropa „*potřebuje kvalifikovanou práci, prostor k podnikání a velký vnitřní trh*“, v podobném duchu se nesou i vyjádření politiků ODS. ČSSD ale přidává argument, že pro fungování vnitřního trhu je potřeba vytvořit blíže nespécifikovanou „*pevnější evropskou vládu*“.²⁵

Co se týče dluhové krize některých zemí eurozóny, diskurz ODS v zásadě odpovídal argumentaci, která zaznívala z Německa a dalších zemí „severního křídla EU“ (Nizozemsko, Finsko) a která v roce 2011 dominovala evropské debatě: důraz na úsporná opatření, potřeba zbavit se „dluhové kultury“ a vyvarovat se morálního hazardu. Stejně tak i ČSSD v diskusích na téma řešení krize eurozóny v zásadě souhlasila s politikou „společného krocení dluhů“, potřebou dodržování rozpočtových pravidel, kterou na evropské úrovni prosazovalo nejenom Německo, ale i česká vláda.²⁶ Ovšem zatímco vláda podporuje pouze prohlubování fiskální integrace eurozóny ve smyslu lepší vymahatelnosti zásad Paktu stability a růstu (bez účasti ČR), ČSSD opatrně navrhuje další integraci a „*postupnou koordinaci daní a sociálních standardů*“.²⁷ KSČM podle očekávání odmítá snahy o posílení fiskální disciplíny (Fiskální kompakt) a obecně neoliberalní diskurz panující v současné EU.

Zavedení daně z finančních transakcí jednoznačně podporují politici ČSSD.²⁸ ODS odmítá daň z finančních transakcí z obavy, že to povede finanční instituce k přehodnocení jejich působitě a opuštění Evropy, což by oslabilo evropskou ekonomiku.²⁹

Vícerychlostní integrace

Občanská demokratická strana poměrně rychle akceptovala realitu vícerychlostní integrace – připomínáme, že podpora vícerychlostní integrace je zmíněna již v *Manifestu českého eurorealismu* z roku 2001.³⁰ Vícerychlostní Evropu (diferenciovanou integraci) považuje vládní ODS za přirozený důsledek skutečnosti, že členové EU mají rozdílné národní zájmy.³¹ Podle ODS je takováto diferenciacie Evropy pro ČR dokonce výhodná, protože jí umožňuje „nebýt u toho“ – dobrovolně se nezúčastnit některé z integračních politik EU.³² Strana se ani neobává dělení na jádro a periferii, naopak současný vývoj koncipuje jako žádoucí posun směrem k modelu variabilní geometrie. Politici ODS se nebránili sjednání Fiskálního kompaktu v podobě mezi-vládní smlouvy mezi státy eurozóny mimo systém evropského práva. Zároveň opakovaně odmítali myšlenku, že by se ČR dostávala do izolace a na periferii.³³

Z „periferizace ČR“, z oslabování vlivu ČR v EU a z vytváření negativního (euroskeptického) obrazu ČR obviňovali ODS nejenom sociální demokraté,³⁴ ale i vládní TOP 09. Podle ČSSD vícerychlostní integrace („fragmentovaná Evropa“) rozděluje Evropany na občany první a druhé kategorie a ohrožuje schopnost Evropy uspět v globální soutěži, schopnost mít „konkurenceschopnou práci, výrobu a měnu“. ³⁵ Podle TOP 09 je „*hrozící model ‚dvojrychlostní‘ Evropy v přímé kontradikci se zájmy ČR*“, protože by ohrozil jednotu vnitřního trhu. Pokud by se Evropa skutečně stala dvou-rychlostní, pak je podle TOP 09 v českém národním zájmu být v hlavním integračním proudu EU.³⁶

Politické a institucionální aspekty evropské integrace

V roce 2009 jsme mohli zaznamenat posun ODS směrem k pragmatičtější pozici vůči EU. Relativně krátké vládnutí premiéra Mirkem Topolánka ale nakonec vyústilo v rozštěpení ODS na pragmatiky a euroskeptiky při ratifikaci *Lisabonské smlouvy*.³⁷ Naopak v roce 2011 došlo k jistému „zcelení“ ODS. Soudíme-li podle veřejně deklarovaných postojů politiků ODS, vrátila se strana k tradičním euroskeptickým ideovým kořenům, naformulovaným v roce 2001 v *Manifestu českého eurorealismu*,³⁸ a k V. Klausovi jako hlavnímu zdroji inspirace. Ve vztahu k tématu budoucnost EU se euroskepticismus ODS projevoval v očekávání jednoznačně negativního vývoje v eurozóně a v konečném důsledku i v Evropě jako takové: „*Možná, že se z této krize dostaneme. Přijdou ale nevyhnutelně další, a jejich následky už by mohly být osudné.*“³⁹ Podobně i V. Klaus předpovídá „*desetiletí naprosté stagnace*“.⁴⁰ Tradičními ingrediencemi postoje ODS k EU zůstávají silná nedůvěra vůči unijním institucím, zvláště vůči Komisi („protektorát Bruselu“)⁴¹ a vůči klíčovým velmocím EU (Německo a Francie), které podle ODS vnucují Evropě své národní (velmocenské) zájmy a představy.⁴² Přestože se nachází na opačné straně pravolevého spektra, čeští komunisté mají k institucionálním otázkám evropské integrace totožný postoj jako ODS. Komunisté odmítají Fiskální kompakt a další prohlubování jako „*diktát úředníků z Bruselu*“ či jako „*šílený pakt podle německého mustru*“.⁴³ Sice občas vnímají posílení evropských struktur jako možnou obranu před „*tlakem globální konkurence*“,⁴⁴ v konečném důsledku se ale shodnou s prezidentem Klausem v odmítnutí fiskální a politické unie.⁴⁵ Případné posilování Evropské komise vnímá spíše negativně i TOP 09 (K. Schwar-

zenberg).⁴⁶ Zatímco v minulosti se ODS snažila hrát roli (záchranné) brzdy evropské integrace, prosazení principu vícerychlostní integrace v současné evropské politice (včetně sjednávání mezivládních smluv místo úprav primárního práva) umožnilo ODS v určitém ohledu přehodnotit svoji politiku. Dnešní ODS v mnohem větší míře „respektuje“ snahu eurozóny o hlubší integraci,⁴⁷ ovšem za podmínky, že se jí ČR nebude muset účastnit (viz výše).

Obecně můžeme konstatovat, že ČSSD i TOP 09 se mnohem více soustředily na otázku směřování ČR v EU (viz výše zmíněné argumenty o periferizaci ČR),⁴⁸ naopak jejich příspěvek do veřejné politické debaty o podobě EU byl zanedbatelný. ČSSD ani TOP 09 nedokázaly artikulovat svůj názor na evropskou měnovou unii, ani reagovat na stávající úvahy o fiskální či politické unii, ani anticipovat podobu debat budoucích.

Ideový příspěvek strany Věci veřejné do debaty na evropská témata nebyl příliš zřetelný. Na rozdíl od ODS, ČSSD i KSČM nemají VV žádného europoslance, přitom právě europoslanci zajišťují kontakt s bezprostředním děním v EU a obohacují programovou diskusi o vnější podněty. ČSSD má úzké vazby na evropské socialisty, ODS je součástí Evropských konzervativců a reformistů – europoslanec Jan Zahradil byl od března do prosince 2012 dokonce předsedou této frakce Evropského parlamentu.⁴⁹ Věcem veřejným také chybí politici, kteří by měli praktickou (exekutivní) zkušenost s evropskou politikou a kteří by mohli být v tomto ohledu rovnocennou protiváhou K. Schwarzenbergovi (TOP09), A. Vondrovi (ODS) nebo Vladimíru Špidlovi (ČSSD). Věci veřejné v evropských otázkách a při přípravě pozičních dokumentů (vč. Fiskálního kompaktu) podporovaly stanoviska největší koaliční strany ODS. Postavily se odmítavě k půjčce MMF na podporu boje s krizí eurozóny,⁵⁰ souhlasily i s referendem o přijetí eura.

České politické debatě na téma podoba EU dominovala argumentace V. Klause, reprodukována ODS a celou řadou dalších aktérů na politické a mediální scéně.

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Následující část prezentuje vládní agendu a politiku týkající se Evropské unie v roce 2011, během něhož byla hlavní témata agendy především ekonomické povahy. Za prvé v tomto roce proběhla druhá fáze jednání o budoucím finančním rámci EU, která stanovila parametry rozpočtu EU pro období 2014 až 2020. Reformy rozpočtu EU jsou úzce spojeny s otázkou reformy společné zemědělské politiky a kohezní politiky EU. Právě zejména kohezní politika (politika soudržnosti) patří mezi přední české priority. Druhým důležitým bodem agendy v roce 2011 byla záchrana eura. Dluhová krize, zejména v jižních státech eurozóny, není již dlouho vnímána jako pouhá ekonomická otázka. Je zřejmé, že v souvislosti s krizí v současné době jde o budoucnost projektu celé evropské integrace jako takové. Během roku 2011 byly vyjednány v EU tři konkrétní balíky, jež mají společný cíl – a to zlepšit fungování paktu stability a růstu Evropské unie. Za prvé, již na podzim roku 2010 navrhovala Evropská komise balík obsahující šest legislativních opatření (v anglickém jazyce nazýván *six pack*), během

roku byl balík dojednán a vstoupil v platnost v prosinci 2011. Za druhé byl v březnu po delších jednáních schválen pakt pro euro plus (před schválením také nazýván Pakt pro konkurenceschopnost), kterého se Česká republika rozhodla neúčastnit. Za třetí na konci roku došlo na půdě Evropské rady k dohodě o smlouvě o stabilitě, koordinaci a řízení v hospodářské a měnové unii (tzv. fiskálnímu paktu) mezi 26 členskými státy. Na posledním zasedání Evropské rady roku 2011 Česká republika sice vážavě podporovala tuto dohodu, ale již krátce poté bylo zřejmé, že země smlouvu nepodepíše.

Rok 2011 byl také významný tím, že se do slovníku evropských politiků dostal pojem dvourychlostní Evropa (neboli diverzifikovaná integrace). Pro práci České republiky s evropskou agendou byla podstatná skutečnost, že ČR není členským státem eurozóny, a právě proto byla země, vyjádřeno slovy velvyslankyně při Evropské unii Mileny Vicenové, „*mimo hlavní proud dění*“,⁵¹ Česká republika se tedy nemohla účastnit jednání probíhajících v euroskupině nebo eurosummitu i přes to, že se v těchto fórech řešily otázky podstatné pro ekonomiku ČR, jež je závislá na exportu právě do států eurozóny. Česká vláda dokonce odkazovala na tuto vyloučenost z jednání jako důvod, proč do paktu pro euro plus nevstoupit. Otázka záchrany eura je tedy pro ČR důležitá i přes to, že země tuto měnu ještě nezavedla a patrně se v dohledné době ani takto učinit nechystá. Českou pozici lze obecně označit jako zdrženlivou, ale je patrné, že i odmítavá rozhodnutí o fiskálním paktu nebo o paktu pro euro plus byla rozhodnutími značně kontroverzními, která budou mít své následky.

Pakt pro euro plus

Na summitu, který se konal 24.–25. března, schválila Evropská rada tzv. pakt pro euro plus. Nepřistoupily pouze čtyři státy, a to Česká republika, Maďarsko, Švédsko a Velká Británie. Jednání začalo již v únoru 2011, původní název byl pakt pro konkurenceschopnost. Jde o další opatření s cílem posílit pakt o stabilitě a růstu. Hlavní myšlenkou paktu je, že jeho signatáři se do dvanácti měsíců zavazují několika konkrétními opatřeními. Z velké části pakt vychází z již existujících nástrojů EU, jako jsou evropský semestr, strategie Evropa 2020 atd. Většina oblastí, jichž se pakt zabývá, je však ve skutečnosti v kompetenci členských států, a proto mají státy volnost v tom, jakým způsobem ho implementují. V paktu se postupuje podle otevřené metody koordinace. Konkrétním obsahem paktu jsou pak dva různé typy opatření, jež mají za úkol zlepšit konkurenceschopnost EU. První typ opatření se zaměřuje na omezení mzdových nákladů ve vztahu k pracovní vykonnosti a celkově ke zvýšení produktivity ekonomiky. Druhý typ má za cíl zvýšit podíl ekonomicky aktivních lidí. Zároveň ale obsahuje i kroky k posílení paktu stability a růstu. Mimo jiné dalším z cílů paktu je zlepšit udržitelnost státních financí zavedením evropské legislativy z paktu stability a růstu do národní legislativy a zavedení povinných testů bankovního sektoru.⁵²

Pro pozorovatele evropské politiky nebyl tento postoj, který ČR zaujala, žádným překvapením, protože měla stejný postoj k několika otázkám stejného typu i v předchozím roce.⁵³ Česká pozice je tedy taková, že i přes to, že vláda v zásadě obsah paktu podporuje a souhlasí s jeho principy, tak ale odmítá závazky pro ČR, a proto do něj nevstoupí. Argumenty, jež čeští představitelé zastávali pro obhajobu své pozice, byly za prvé, že jim vadilo, že ČR jako nečlenský stát nesměla být u jednacího stolu, když

byl pakt vyjednáán. Za druhé měla ČR obavy tykající se sjednocení daňového základu pro firmy,⁵⁴ a to i přes fakt, že finální text obsahuje pouze opatrnou formulaci o tomto tématu.⁵⁵ Vláda si za tento svůj postoj vysloužila pochvalu od prezidenta, ale zároveň také kritiku od Senátu.⁵⁶

Evropský stabilizační mechanismus

Na březnovém summitu schválila Evropská rada vznik Evropského stabilizačního mechanismu (ESM), který má poskytnout úvěry za lepších podmínek než dosavadní záchranný fond, Evropský nástroj finanční stability (EFSF). ESM pro ČR nemá konkrétní význam, dokud stát do eurozóny nevstoupí. Jako ostatní členské státy EU, které také nejsou členy eurozóny, ani ČR nebude finančně přispívat do jeho rezerv. Aby mohl ESM vstoupit v platnost, tak ho Česká republika musela schválit, jelikož vyžaduje změnu ve Smlouvě o fungování Evropské unie. Protože se jedná o změnu v základních smlouvách EU, je tedy ratifikační proces v ČR relativně časově náročný (viz část – identifikace a charakteristika klíčových aktérů – Parlament ČR). Český postup byl z velké části konsenzus. Vláda viděla otázku jako klíčovou pro eurozónu, a považovala český souhlas se smluvní změnou za bezproblémový, ale nakonec v parlamentu neurogovala rychlou ratifikaci, protože chtěla také počkat, jak se vyvine situace v eurozóně. Z tohoto důvodu nebyl ratifikační proces v ČR do konce roku 2011 dokončen.⁵⁷

Česká republika byla ovšem také vyzvána k tomu, aby přispěla půjčkou Mezinárodnímu měnovému fondu, aby měl fond dostatečnou kapitálovou rezervu pro případné půjčky zemím eurozóny. Tato půjčka vedla k politickým sporům v rámci vládní koalice. Podle jednání Evropské rady, které se uskutečnilo v prosinci, měly státy eurozóny poskytnout 150 mld. EUR, zároveň se také počítalo s příspěvkem od pěti členských států EU mimo eurozónu. Dánsko, Polsko a Švédsko přislíbily účast, zatímco Velká Británie odmítla, jelikož chtěla počkat na vyjádření stanoviska G20. Česká republika dlouho váhala, než v lednu 2012 přistoupila na garanci 1,5 mld. EUR (původně bylo požadováno 3,5 mld. EUR); peníze jdou z devizových rezerv České národní banky.⁵⁸

Legislativní balík – six pack

V prosinci 2011 vstoupil v platnost balík legislativních opatření na posílení ekonomické správy EU, tzv. *six pack*. Balík má mj. posílit pakt stability a růstu. Finální znění balíku bylo schváleno 4. 10. 2011 ECOFIN po dohodě s Evropským parlamentem.⁵⁹ Balík sestává z šesti dílčích legislativních aktů: nařízení o účinném prosazování rozpočtového dohledu v eurozóně, dvou novel nařízení Paktu o stabilitě a růstu, směrnice o požadavcích na rozpočtové rámce členských států, nařízení o prevenci a nápravě makroekonomické nerovnováhy a nařízení o donucovacích opatřeních k nápravě nadměrné ekonomické nerovnováhy v eurozóně.⁶⁰ Jednání o balíku začalo v září 2010 po návrhu Evropské komise. Legislativa má vést za prvé k tomu, že státy, které nerespektují doporučené opatření Evropské komise ke státnímu deficitu, mají počítat s tím, že dostanou fiskální trest. Proto balík zavede tzv. obrácenou proceduru kvalifikované většiny. Když se Rada podle tohoto postupu během 10 dní

nerozhodne kvalifikovanou většinou proti zavedení trestu, má se za to, že rozhodla kladně. Balík dále rozšiřuje kritéria rovnováhy rozpočtu. Nově se bude také sledovat celkový podíl státního dluhu na HDP, ten nesmí překročit 60 %, a to platí i v případě, že stát má roční deficit pod tříprocentním stropem.⁶¹ Pro schválení tohoto balíku nebyla největším problémem jednání mezi členskými státy, ale mezi Radou a Evropským parlamentem, který požadoval, aby byly možnosti vyhýbat se finančním sankcím pro státy ještě více omezeny.

Z české perspektivy bylo stanovisko ministerstva financí, jež bylo odpovědným resortem, k opatřením obsažených v balíku pozitivní. MF zdůraznilo, že pro ekonomiku ČR je vývoj eurozóny klíčový, a proto je balík v zájmu ČR. Zpřísnění pravidel navíc přímo nemá na ČR žádný vliv, protože ČR není v eurozóně a navíc není rizikovou zemí podle kritéria státního dluhu, který je bezpečně pod 60 %.⁶² Právnícká analýza z úřadu vlády ovšem upozornila na rizika nového systému reverzního hlasování, protože se mohla ukázat jako precedenční, a tudíž se uplatnit i u jiných ustanovení.⁶³ MF vidělo na druhé straně právě ve větší pravděpodobnosti sankce jednu z výhod reformy, protože by potom byla pravidla spíše dodržována, což je podle MF zájmu ČR.⁶⁴ Česká republika také úspěšně žádala o spíše technické úpravy k makroekonomickému dohledu, kde zastávala názor, že se má rozlišovat mezi konkrétními kontexty různých členských států. Například do ČR přitékají hlavně investice ze zahraničí a málo z domácí ekonomiky, což při zjednodušení analýzy může vypadat jako nerovnováha, ale nikoliv v kontextu ekonomiky, která „se dohání“ ekonomikami bohatších států.⁶⁵

Fiskální kompakt

Poslední obrat ve správě ekonomických otázek v EU přišel s prosincovou Evropskou radou, kde se 26 z 27 členských států dohodlo o tzv. fiskálním paktu čili Fiskálním kompaktu. Konečný oficiální název této smlouvy zní *Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii*.⁶⁶ Mimo zůstala od začátku Velká Británie, jejíž premiér deklaroval, že smlouvu nepředloží vlastnímu parlamentu. Také v některých dalších státech (např. České republice, Maďarsku a Švédsku) nebylo jasné, jak se ke smlouvě postaví. Během podzimu se ukázalo, že Německo nepovažovalo opatření z legislativního balíku a z paktu pro euro plus za dostatečné garance toho, že by se situace v Řecku nemohla opakovat. Aby byla německá centrální banka ochotna souhlasit s tím, že evropská centrální banka může ve větší míře nakoupit dluhopisy zadlužených států eurozóny, chtělo SRN další záruky. Bylo proto zřejmé, že přijde další opatření ve směru fiskální unie eurozóny, ale některé aspekty společného návrhu Francie a Německa se vyjasnily až na začátku prosince. První komentáře k tomuto návrhu ze strany České republiky byly opatrné, ale vesměs pozitivní.⁶⁷ Petr Nečas měl tedy pro prosincovou Evropskou radu mandát: ČR podporuje snahu o změny smluv na úrovni EU, ale s tím omezením, že opatření mají být závazná pouze pro státy eurozóny.⁶⁸

Fiskální kompakt je mezivládní smlouva a tudíž není součástí primárního práva EU.⁶⁹ V platnost vstoupí po ratifikaci minimálně dvanácti členskými státy eurozóny, pouze pro ty je smlouva závazná.⁷⁰ Pro ostatní státy platí až při zavedení eura. Zá-

sluhou českých vyjednávačů zůstává přistoupení k Fiskálnímu kompaktu otevřené i vůči nečlenům eurozóny.⁷¹ Stejně jako u legislativního balíku se jedná hlavně o pokus upevnit pakt stability a růstu, ve skutečnosti smlouva opakuje několik věcí, které má EU již zavedené díky balíku v sekundárním právu. Fiskální kompakt jde však o krok dál. Státy eurozóny musí zavést např. „*middle term objectives*“ pro svůj rozpočet do národní legislativy.⁷² Smlouva také institucionalizuje euro-summit, které se mají uskutečnit alespoň dvakrát za rok, a dále také zavádí novou pozici stálého předsedy eurosummitu.⁷³

Rozpočet 2020

Jednání o budoucím finančním rámci začalo během roku 2010 se sdělením komise k revizi rozpočtu Evropské unie. Očekává se, že dohody mezi Evropským parlamentem a Radou o víceletém finančním rámci bude dosaženo do konce roku 2012. Finanční rámec je klíčový pro budoucí vývoj dvou největších položek evropského rozpočtu, tj. společné zemědělské politiky a kohezní politiky (politiky soudržnosti). V červnu vstoupilo jednání do další fáze, a to ve chvíli, kdy komise prezentovala další návrh. Pozice ČR k návrhu EK byla kritická stejně jako řady dalších členských států včetně Velké Británie a Německa, a to především k bodu nových vlastních zdrojů Evropské unie. Původně vláda ČR podporovala návrh komise o dodržování objemu rozpočtu Evropské unie ve výši 1 % HND EU v platbách.⁷⁴ Později však svou pozici vyostřila a připojila se k seskupení zemí, které žádají nižší unijní rozpočet. Zároveň hlavní prioritou ČR zůstává nadále kohezní politika. Ministr financí M. Kalousek českou pozici shrnul slovy: „*Chceme, aby co nejvíce peněz šlo na kohezi a zároveň aby byl rozpočet co nejúspornější.*“⁷⁵ Česká strategie se tím liší od ostatních států Visegrádské skupiny preferujících větší rozpočet. Parlament se věnoval této otázce na podzim a sněmovna podpořila postoj vlády k návrhu dlouhodobého rozpočtu v říjnu.⁷⁶

Podstatná část jednání o budoucím finančním rámci se týkala české priority – politiky soudržnosti. Podle harmonogramu se měl během roku 2011 vypracovat na expertní úrovni návrh toho, jak bude kohezní politika EU vypadat po roce 2013. Na ministerstvu pro místní rozvoj proto vznikla expertní poradní skupina ke kohezní politice. Během roku bylo jasné, že reformy kohezní politiky nebudou tak radikální, jak se předtím česká strana obávala. Klíčové je zejména to, že podíl rozpočtu pro politiku soudržnosti zůstává zachován. České obavy se netýkaly pouze objemu rozpočtu na kohezní politiku, ale také snahy vedoucí k možnému vyčlenění určitých oblastí či finančních nástrojů. Vládní expertiza argumentovala, že taková „sektorizace“ by mohla vést k situaci, kdy by mohly mít např. české projekty v oblasti dopravy menší šance na podporu. Oficiálně byla česká pozice taková, že tyto kroky by „*mohly vést k zásadnímu potlačení úlohy kohezní politiky.*“⁷⁷ Česká republika je také v tomto důsledku proti tzv. infrastrukturnímu fondu, do něhož chce EK převést 10 mld. EUR z fondů soudržnosti,⁷⁸ a zkusila zablokovat program pomoci chudým.⁷⁹ Česko chce tedy zachovat velikost kohezní politiky a do velké míry i nezávislost členských států při rozhodování o tom, kam zaměřit prostředky.

Další důležitá část jednání se týkala společné zemědělské politiky (SZP). V říjnu představil komisař pro zemědělství EU Dacian Ciolos návrh společné zemědělské po-

litiky EU na období 2014 až 2020. Zásadní problém pro Českou republiku představovaly přímé platby zemědělcům. Ty by měly negativní dopad na zemědělství v ČR, kde jsou velké tradiční podniky. Z aktualizované pozice ministerstva zemědělství z prosince 2011 je ovšem jasné, že negativní dopady jsou menší, než se resort zemědělství na počátku jednání obával. Dalším problémem pro ČR je tzv. povinné ozelenění. Česká republika chce, aby ekologické investice byly zavedeny dobrovolně, aby nepoškodily konkurenceschopnost českých zemědělců.⁸⁰ Obecně lze říci, že ČR chce zmenšit podíl SZP ve společném rozpočtu EU. Část prostředků, které EU používá na SZP, by se podle českého premiéra měla přesunout do kapitoly konkurenceschopnosti. Zároveň však česká vláda chce, aby čeští farmáři mohli konečně využít výhody evropských dotací do stejné míry, jako jejich kolegové ve starších členských státech.⁸¹

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Premiér a Úřad vlády ČR

Sekce pro evropské záležitosti na Úřadu vlády ČR má na starosti koordinační a analytickou přípravu českých pozic na jednání v Evropské unii. Na konci srpna vláda proti vůli ministra zahraničních věcí schválila funkci státního tajemníka pro evropské záležitosti, který má stát v čele tohoto úřadu. Podobně jako u předcházejících evropských postů na úřadu vlády se tak stalo změnou jednacního řádu vlády. Podle přijaté změny jednacního řádu vlády přechází dosavadní pravomoci ministra pro evropské záležitosti formálně na předsedu vlády s tím, že předseda vlády může jmenovat státního tajemníka pro evropské záležitosti za účelem řízení Výboru pro Evropskou unii na pracovní úrovni.⁸² Hlavním úkolem státního tajemníka je vnitrostátní koordinace, čemuž odpovídá jeho role při řízení Výboru pro Evropskou unii na pracovní úrovni. Ustavení funkce státního tajemníka na úřadu vlády oživilo spor mezi premiérem Nečasem a ministrem zahraničních věcí Schwarzenbergem týkající se utváření evropské politiky a reprezentace ČR v unijních institucích (viz níže).⁸³

Nový post státního tajemníka byl obsazen Vojtěchem Bellingem, dosavadním šéfem evropské sekce Úřadu vlády ČR. Na úrovni úřednické k žádným (veřejným) konfrontacím nedocházelo. Státní tajemník V. Belling svoji roli vymezil jako čistě úřednickou, v médiích se snaží zachovávat neutrální (apolitickou) pozici. Na rozdíl od svých předchůdců (místopředsedů vlády, ministrů pro evropské záležitosti) se nesnaží profilovat ve veřejné politické debatě. Podle reprezentanta úřadu vlády i podle MZV fungují na pracovní úrovni vztahy mezi oběma úřady bezproblémově.⁸⁴ Nicméně v citlivých otázkách, kdy jednotlivé části státní zprávy (Úřad vlády ČR, Ministerstvo zahraničních věcí ČR a Ministerstvo financí ČR) jednájí spíše jako reprezentanti svého politického vedení (premiéra, ministra zahraničních věcí či ministra financí), může docházet při přípravě pozičních dokumentů k pnutí. Úřad vlády např. ve vztahu k unijním institucím upozorňuje na riziko kompetenčních excesů, zaznamenali jsme obavy z „politické diskrece“ Komise při monitorování a vynucování rozpoč-

tových závazků (viz odmítavý postoj úřadu vlády k sankcím vůči Maďarsku za nedodržování pravidel rozpočtové kázně dohodnutých v rámci tzv. *six packu*).⁸⁵ Nedůvěra vůči unijním institucím souvisí i s požadavkem na automaticitu sankcí za porušení rozpočtové disciplíny. Oproti MZV a MF je Úřad vlády ČR kritičtější vůči formulacím, které by mohly naznačovat daňovou harmonizaci (společný základ daně z příjmů právnických osob, daň z finančních transakcí).⁸⁶

V roce 2011 si vláda vytkla za cíl schválit strategii působení ČR v Evropské unii, která by měla přispět k tomu, aby česká evropská politika byla předvídatelnější a čitelnější.⁸⁷ Přípravou prvotního návrhu strategie, jež by měla doplnit přijatou Konceptci zahraniční politiky ČR, byl pověřen úřad vlády. V květnu došlo i k neformálním diskusím mezi ÚV a MZV, příprava dokumentu ale postupuje velice pomalu, z části kvůli rozdílným názorům na strategické směřování ČR v EU, z části kvůli proměnlivosti situace na evropské scéně.

Pro začátky fungování útvaru pro evropské záležitosti na Úřadu vlády ČR, který vznikl v roce 2007, byl typický nedostatek zkušeností nového úřadu s evropskou agendou.⁸⁸ Postupně se zvyšovala odborná úroveň tohoto úřadu a dnes můžeme konstatovat, že na expertní a odborné rovině je Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR rovnocenným a emancipovaným partnerem ostatních aktérů zapojených do formulace českých pozic v EU.⁸⁹

Vztah premiéra Nečase k prezidentu Klausovi bychom mohli označit jako pozitivní, což ostře kontrastuje s obdobím vlády premiéra Topolánka.⁹⁰ Dlouhodobá strategie premiéra odpovídá v některých aspektech uvažování prezidenta Klause: skepse vůči eurozóně, neochota podílet se na řešení krize eurozóny z perspektivy jejího budoucího člena a nedůvěra vůči unijním institucím (viz výše zmíněná ideová východiska). Prezident opakovaně chválil premiéra (za odmítavý postoj vůči Paktu pro euro plus a vůči Fiskálnímu kompaktu), přestože premiér nevyhověl jeho žádosti o vyjednání formálního *opt-outu* z povinnosti přijmout euro. Místo toho premiér Nečas požaduje referendum o přijetí eura, za což byl prezidentem Klausem kritizován.⁹¹

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

V rámci Ministerstva zahraničních věcí ČR se v roce 2011 agendou EU zabýval Odbor politik Evropské unie (EUPO) a Odbor pro všeobecné záležitosti EU (EUGA – agenda odboru se soustřeďuje na proces rozšiřování EU), oba jsou začleněny v Sekci Evropská MZV. V Sekci bezpečnostně-multilaterální pak funguje Odbor společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, v Sekci právní a konzulární se věnuje unijním otázkám Odbor komunitárního práva. Pod MZV spadá i Stálé zastoupení ČR při EU – jeho roli, která se v roce 2011 nezměnila, jsme se podrobně věnovali v loňském vydání „ročenky“.⁹²

Z institucionálního hlediska bylo v roce 2011 nejdůležitější pokračování sporu o funkci státního tajemníka. Ministr zahraničních věcí poměrně ostře kritizoval srpnové ustavení funkce státního tajemníka na Úřadu vlády ČR. Nevoli vyvolal způsob ustavení tohoto postu (změna jednacího řádu vlády spíše než změna kompetenčního zákona, jak předpokládá koaliční smlouva)⁹³ i načasování. Ministr Schwarzenberg hovořil o porušení důvěry v rámci koalice a jeho TOP 09 žádala kvůli této věci koaliční

smírčí řízení. Ustavení postu považoval za součást nepřetržité snahy o přesun kompetencí od ministerstva zahraničních věcí na úřad vlády.⁹⁴

V reakci na jmenování V. Bellinga státním tajemníkem pro EU jmenoval ministr zahraničních věcí svého vlastního státního tajemníka pro evropské záležitosti. Stal se jím první náměstek Jiří Schneider,⁹⁵ pod kterého na MZV spadala agenda EU. Zatímco se MZV i úřad vlády shodly na tom, že do pravomoci státního tajemníka na úřadu vlády spadá vnitrostátní koordinace evropských záležitostí, o zastupování navenek se vedl poměrně ostrý spor. Abychom byli přesnější, kompetenční spor se soustředil na zastupování ČR v Radě pro všeobecné záležitosti (*General Affairs Council, GAC*).⁹⁶ Ministr zahraničních věcí trval na tom, že jeho tajemník jej „bude zastupovat v Bruselu či jinde v zahraničí, kde je nutno zastupovat Českou republiku venku“.⁹⁷ Podle MZV je evropská agenda neoddělitelnou součástí zahraniční politiky, navenek by tedy mělo ČR reprezentovat pouze MZV.⁹⁸ Naopak podle úřadu vlády by měl v otázkách, které spadají do jeho gesce, zastupovat ČR státní tajemník Belling.⁹⁹ Úřad vlády zdůrazňoval změny ve fungování Unie po *Lisabonské smlouvě*, kdy do popředí kvůli institucionalizaci Evropské rady vystupuje role premiéra.¹⁰⁰ Rada pro všeobecné záležitosti přitom předjedinává agendu Evropských rad. Spor o státního tajemníka pro EU nakonec premiér a ministr zahraničních věcí vyřešili podpisem dohody o spolupráci mezi MZV ČR a Úřadem vlády ČR v procedurálních oblastech kolem evropské politiky.¹⁰¹ Dohoda v zásadě potvrdila dosavadní praxi. Pokud na zasedání GAC nejede ministr zahraničních věcí, účastní se jeho zasedání oba státní tajemníci s tím, že se ve svých projevech střídají podle charakteru projednávané agendy.¹⁰² Součástí delegací na zasedání Evropské rady (v gesci premiéra) i Rady pro zahraniční věci (v gesci ministra zahraničních věcí) jsou zástupci obou úřadů.

V pozadí kompetenčních sporů můžeme vidět názorové rozdíly mezi ministrem zahraničních věcí a premiérem v otázce směřování České republiky v EU (viz též část věnovaná Úřadu vlády ČR). Jak ostatně konstatoval státní tajemník Schneider, úkolem obou tajemníků je řešit rozdílné názory (premiéra a ministra zahraničních věcí) na český postoj v Evropské unii na praktické a technické úrovni.¹⁰³ Rozdílné názory ministra zahraničních věcí a premiéra na unijní agendu se čas od času promítaly i do přípravy pozičních dokumentů dotýkajících se citlivých otázek. V roce 2011 se podle českých diplomatů stávalo, že ČR „stála mimo hlavní proud dění“,¹⁰⁴ česká diplomacie se pak za každou cenu snažila zabránit „fragmentaci fóru EU“, která by pro ČR znamenala horší přístup k rozhodovacím mechanismům. V souvislosti s českou pozicí k Fiskálnímu kompaktu pak MZV vadí, že se ČR předem „vyděljuje“ z hlavního dění.¹⁰⁵ Z případného připojení se ke smlouvě by pro ČR až do okamžiku přijetí eura nevyplývaly žádné závazky.

Jako vysoce konfliktní můžeme označit vztahy mezi ministrem zahraničních věcí a prezidentem v roce 2011. Spory, v jejichž pozadí leží protichůdné představy o roli ČR v EU (viz část věnovaná ideovým východiskům), eskalovaly v době přípravy Koncepce zahraniční politiky ČR, kterou mělo na starosti MZV a kterou na druhý pokus schválila vláda na konci července. Původní návrh koncepce byl nejenom prezidentem, ale i ministry za ODS (A. Vondra) označen za „příliš proevropský“, málo zdůrazňující vazbu na Severoatlantickou alianci.¹⁰⁶ Pracovní kontakty ministerstva zahranič-

ních věcí s Kanceláři prezidenta republiky (KPR) jsou, co se týče obsahové stránky evropské dimenze české zahraniční politiky, minimální. Podle představitele MZV zasílá ministerstvo na vyžádání KPR informace o dění v EU, již před několika lety však MZV přestalo do těchto zpráv vkládat návrhy vystoupení.¹⁰⁷

Prezident

V roce 2011 prezident Václav Klaus vystupňoval svoji kritiku projektu eura a řady dalších aspektů evropské integrace. Pakt pro euro plus označil za „*radikální snížení suverenity členských zemí EU*“,¹⁰⁸ podobně i ostatní unijní snahy o stabilizaci eurozóny, které v roce 2011 vyvrcholily jednáním o Fiskálním kompaktu, označil za „*rozjetý trend hájit špatný projekt, kterým je společná evropská měna, za každou cenu*“.¹⁰⁹ Podle prezidenta by se proto ČR neměla podílet na stabilizaci eurozóny (obhajobě špatného projektu), ani na vysokých (a stále rostoucích) nákladech, které si tato záchrana vyžádá, ale soustředit se na konsolidaci vlastních veřejných financí.

Český prezident zopakoval svůj požadavek na vyjednání trvalé výjimky z povinnosti zavést euro.¹¹⁰ Poměrně ostře kritizoval i schengenský systém volného pohybu osob, na jehož kladném hodnocení se doposud shodly všechny relevantní politické síly v ČR. V souvislosti s imigrací z neklidné severní Afriky prohlásil, že EU neměla schengenský systém volného pohybu zavádět, aniž vyřešila jeho dlouhodobé důsledky.¹¹¹

Stejně jako v minulých letech se i v roce 2011 český prezident soustředil na obecně politicko-ekonomické a institucionální otázky evropské integrace, nikoliv na každodenní unijní agendu. Kancelář prezidenta republiky má statut přidruženého člena vládního Výboru pro Evropskou unii.¹¹² Vzhledem k nezájmu prezidenta o každodenní unijní agendu se KPR zasedání V-EU zpravidla neúčastní.¹¹³ Status přidruženého člena Výboru pro Evropskou unii využila KPR pouze v době přípravy mandátu k projednávanému Fiskálnímu kompaktu.¹¹⁴ Nesouhlasné stanovisko prezidenta k Fiskálnímu kompaktu se nakonec promítlo i do výsledné rámcové pozice k této mezinárodní smlouvě. Podle této rámcové pozice se konečné rozhodnutí o tom, zda se ČR stane signatářem Fiskálního kompaktu, bude odvíjet od výsledného textu Smlouvy „*při zohlednění nesouhlasného stanoviska prezidenta republiky*“.¹¹⁵

Vztahy prezidenta vůči premiérovi můžeme charakterizovat jako pozitivní. Prezidentu Klausovi se skrze jeho politický a ideový vliv podařilo kontrolovat dlouhodobé směřování České republiky v EU v roce 2011. Pochválil premiéra za jeho nepřipojení se k Paktu pro euro plus,¹¹⁶ a na konci roku za jeho váhavý postoj k otázce Fiskálního kompaktu. Ještě před schválením vládního mandátu k Fiskálnímu kompaktu pochválil prezident premiéra za to, že se k dalšímu „*bianko šeku* [Fiskální kompakt] *nehodlá připojit*“¹¹⁷ – toto prohlášení můžeme vnímat jako politický tlak na vládu (a premiéra) směrem k odmítnutí Fiskálního kompaktu.

Naopak v souvislosti s evropskou problematikou došlo k vyostření vztahů nejenom mezi prezidentem a ministrem zahraničních věcí, ale i mezi prezidentem a ministerstvem zahraničních věcí jako takovým. V květnu prezident veřejně kritizoval připravovanou Koncepti zahraniční politiky ČR za „*kopírování bezobsažných hesel EU*“,¹¹⁸ ostrou kritiku v té době již schválené koncepcie, kterou připravilo právě MZV, zopakoval na setkání s českými velvyslanci na konci srpna.¹¹⁹ Podle prezidenta se jedná

o „*neutralistický text*“, který ignoruje „*zcela evidentní současnou krizi evropské integrace*“ a jeho osudem nemůže být nic jiného než to, že „*se po schválení založí do ministerského archivu*“. V tomto projevu před českými velvyslanci prezident přehledně shrnul svoji svébytnou představu o zahraniční politice ČR. Za problematické považuje nejenom naše eventuální členství v eurozóně (požaduje *opt-out* z naší povinnosti přijmout euro), stejně problematický jako euro je podle prezidenta i Schengen. Podle očekávání zkritizoval Evropskou službu vnější akce jako „*vědomou a dlouhodobě plánovanou cestou jak národní zájmy potlačit*“. ¹²⁰

Ve stejné době prezident veřejně kritizoval i velvyslankyni při EU M. Vicenovou. Její prohlášení, že jediným cílem by měla být záchrana eura ve jménu zachování stability eurozóny a EU¹²¹ (což odpovídá vládní prioritě podporovat stabilizaci eurozóny),¹²² označil za „*hrůzostrašnou ukázkou*“ aktivity velvyslance.¹²³

Ministr zahraničních věcí reagoval doporučením, aby pan prezident více dbal o svou pozici hlavy státu a méně byl „*zábavným provokatérem*“. ¹²⁴ Obecně řečeno, dvojkolejnost české zahraniční politiky, jejíž nejlepší ilustrací je spor mezi prezidentem a ministrem zahraničních věcí ohledně koncepce české zahraniční politiky, komplikuje působení ČR v evropské politice. Prohlášení prezidenta, která jsou v rozporu s pozicí, jež ČR oficiálně zastává (např. požadavek *opt-outu* z povinnosti přijmout euro), čeští diplomaté řeší prohlášením, že prezident hovoří ze své osobní kapacity.¹²⁵

Podobně jako v minulých letech se prezident Klaus situoval do role vizionáře nabízejícího alternativu k „evropeismu“ – evropské ideologii, která podle něj celá desetiletí svádí mlčící většinu obyčejných lidí na scesti. I v době, kdy Německo v eurozóně prosazuje posilování rozpočtové disciplíny, označuje evropskou integraci za ryze levicový projekt: „*socialistická internacionála má evropský integrační proces od počátku pevně v rukou*“. ¹²⁶ V souvislosti s projektem eura kritizuje „*diktát politiky nad ekonomikou*“. ¹²⁷ Prohlubování evropské integrace je podle prezidenta příčinou současné krize.¹²⁸ Řešením krize je podle něj návrat k systému národních států, návrat politiky do Evropy, přičemž politika může být jen tam, kde je demokracie, jež je podle českého prezidenta možná pouze na úrovni státu.¹²⁹ V době krize eurozóny jsme v rétorice konzervativního prezidenta Klause mohli stále častěji zaznamenávat výzvy k radikální přeměně společnosti. Krizi vnímá jako křižovatku nabízející příležitost k radikální transformaci nejenom evropského integračního modelu, ale i sociálně ekonomického uspořádání západní civilizace jako takové.¹³⁰ Této transformaci ovšem podle prezidenta brání stávající politický a ekonomický establishment tohoto světa.

Parlament

Během roku 2011 nastala poprvé situace, kdy Evropská unie použila postup zjednodušené změny zakládajících smluv EU, který umožňuje *Lisabonská smlouva*. Jednalo se o „*rozhodnutí Evropské rady, podle kterého se mění článek 136 ve Smlouvě o fungování Evropské unie, pokud jde o mechanismus stability pro členské státy, jejichž měnou je euro*“. Z důvodu neexistence přesného postupu pro schvalování takové změny v Parlamentu ČR, rozhodla vláda o postupu podle norem upravování mezinárodních smluv měnicích zakládací smlouvy EU. Znamenalo to, že rozhodnutí muselo být přijato ústavní většinou obou komor parlamentu. Navíc obě komory parlamentu otázku

projednaly a schválily dvakrát před a po rozhodnutí Evropské rady, a to i když se na Evropské radě obsah rozhodnutí neměnil.¹³¹

Na půdě Poslanecké sněmovny se zabývá evropskou politikou zejména Výbor pro evropské záležitosti. Současný předseda VEZ Jan Bauer (ODS) prohlásil při nástupu do této funkce v roce 2010, že chce, aby bylo více otázek evropských záležitostí projednáno v plénu,¹³² lze proto chápat projednání pozice vlády k Paktu pro euro před Evropskou radou v plénu jako důsledek této snahy, které také podpořila největší opoziční strana ČSSD.¹³³ Vláda mívá ve sněmovně většinu, což neplatí vždy pro horní komoru, a proto lze předpokládat, že vláda najde snadněji podporu právě ve sněmovně. Neznamená to ovšem, že by sněmovna vždy pozici vlády podpořila. Během roku 2011 VEZ např. přijal usnesení s návrhem, aby vláda ČR přehodnotila své stanovisko k dani z finančních transakcí.¹³⁴

Po podzimních volbách 2010 má v Senátu většinu opozice. V roce 2011 to ovšem automaticky neznamenalo střet mezi vládou a Senátem v otázkách evropské politiky. Jako předseda Výboru pro záležitosti Evropské unie pokračuje dosavadní předseda Luděk Seřizig (ODS). Postoje Senátu a vlády byly podobné např. v otázce budoucího finančního rámce, balíku ekonomických opatření nebo budoucnosti kohezní politiky.¹³⁵ Senát však kritizoval vládu za jednání v souvislosti s Paktem pro euro plus. Když premiér informoval o březnové Evropské radě na senátní půdě, senátoři zamítli vzít na vědomí zprávu o jednání vlády ČR na březnové ER.¹³⁶ Neplatí samozřejmě, že senátoři vždy podporují vládu stejné stranické příslušnosti. Například někteří senátoři ODS kritičtí k EU chtěli potopit vládní strategii k ESM. Čeští sociální demokraté se také v souladu s politikou frakce Socialistů a demokratů v EP¹³⁷ vrátili ke kauze tzv. české výjimky z Listiny základních práv EU a prosadili v Senátu usnesení vyzývající k odstoupení od českého požadavku. ČSSD opakovaně vyzývala vládu, aby výjimku neprosazovala, a kritizovala vládní žádost o připojení tohoto protokolu k unijním smlouvám.¹³⁸

Ministerstvo financí ČR

Protože záchrana eura je v tuto chvíli úzce spojená s budoucností Evropské unie v širším smyslu, nelze vynechat resort, který v oblasti často připravuje rámcovou pozici ČR. Lze také identifikovat jistý trend naznačující, že MF má častěji pozitivnější názor na návrhy Evropské komise k reformám Paktu stability a růstu než úřad vlády, a to např. u kontroverzního Fiskálního kompaktu. Tento rozdíl lze vysvětlit za prvé tím, že MF má přirozeně v popisu práce sledovat zejména ekonomické aspekty, a skutečnost, že ČR patří mezi nejotevřenější státy s největším podílem exportu v eurozóně. Za druhé odlišné názory mezi ministerstvem financí a úřadem vlády také reflektuje to, že ministr financí a premiér jsou každý z jiného politického tábora.¹³⁹

Česká národní banka a ostatní aktéři

Česká národní banka má sice pouze status pridruženého člena Výboru pro Evropskou unii, přesto se poměrně aktivně zapojovala do jednání V-EU a do přípravy mandátů ke klíčovým otázkám evropské integrace (např. Fiskální kompakt). Česká národní banka se zapojovala nejenom do procesu formulace oficiálních pozic ČR v rámci V-EU, ale

i do veřejné debaty na evropská témata. V rámci české státní správy se stavěla negativně k české účasti na půjčce MMF. Hlavním důvodem byla obava z koncentrace téměř čtvrtiny rezerv ČNB v jedné instituci a také klesající důvěra v MMF. Status MMF jako prioritního věřitele (úvěry MMF jsou dlužníkem spláceny v první řadě) je založena na zvykovém právu, to však podle názoru ČNB nemusí platit v období mimořádných globálních otřesů.¹⁴⁰ ČNB preferuje navýšení kvót MMF, o kterém doposud nepadají mezi akcionáři MMF shoda.

Česká národní banka se staví skepticky k možnosti přijetí eura v ČR, úvahy o přijetí eura podle ČNB „*nebudou několik let aktuální*“ (připomínáme, že ČNB byla iniciátorem debaty o vyjednání trvalého *opt-outu* z povinnosti přijmout euro).¹⁴¹ ČNB není ochotna podílet se na záchraně eurozóny, očividně z obavy, že „*krize bude zřejmě řešena na úkor rozpočtově spořádaných států*“,¹⁴² mezi které ČNB řadí i Českou republiku. Druhým důvodem skepse ČNB vůči eurozóně je její nedůvěra ve schopnost eurozóny (jejích institucí a členských států) „organizovaně a důsledně“ zrealizovat některý ze scénářů na vyřešení krize.¹⁴³

Ve vztahu k euru jsme v podnikatelské sféře zaznamenali podobný vývoj jako u široké veřejnosti: krize eurozóny podkopala důvěru v evropskou měnu. Podle průzkumu Hospodářské komory je většina firem v ČR proti přijetí eura (55 % proti, 31 % pro přijetí eura v ČR).¹⁴⁴ Podobně jako v předchozích letech, ani v roce 2011 se kraje příliš nezajímaly o klíčové politické, institucionální a ekonomické aspekty evropské integrace a o evropskou dimenzi české zahraniční politiky.

EVROPSKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: MEDIÁLNÍ A VEŘEJNÝ PROSTOR

Podle očekávání se média soustředila na témata krize eurozóny a vztah ČR k eurozóně. Čeští komentátoři většinou ostře odmítají Evropský nástroj finanční stability a Evropský stabilizační mechanismus (občas označované jako *perverze* na „*entou*“),¹⁴⁵ jejichž smyslem má být ochrana členů eurozóny před finanční nestabilitou skrze finanční půjčky ohroženým zemím a nákupy jejich dluhopisů. Velice často jsme se mohli setkat s argumentem morálního hazardu, který je nejčastějším důvodem k odmítnutí těchto nástrojů.¹⁴⁶ Častý je i požadavek na přísnější dodržování Paktu stability a růstu.¹⁴⁷ V těchto bodech česká mediální sféra v zásadě kopíruje oficiální linii prosazovanou vládou.

Jak je patrné, v otázce *ekonomických* aspektů řešení krize eurozóny zastávají čeští komentátoři jednoznačně konzervativní pozici (důraz na dodržování rozpočtových pravidel, skepse vůči záchranným fondům), která v zásadě odpovídá vládní pozici a tedy i argumentům zaznívajícím z Německa a některých „severních zemí“. Ekonomický konzervatismus české mediální debaty vynikne např. i ve srovnání s komentáři britského týdeníku *The Economist*, který dlouhodobě obhajoval ustavení záchranných fondů a intervence ECB na finančních trzích.¹⁴⁸

Co se týče *politických a institucionálních* aspektů řešení krize eurozóny, hodnotí čeští komentátoři většinou zdrženlivost české vlády v otázce přijetí eura pozitivně.¹⁴⁹

Prohlubování evropské integrace směrem k fiskální a politické unii je většinou zmiňováno v negativních konotacích, i když lze v české mediální sféře najít i výjimky, které se k federalizaci a demokratizaci EU staví vstřícně.¹⁵⁰

Ekonomové (praktičtí ekonomové, poradci vlády) a představitelé podnikatelského sektoru, kteří pohlíží na evropské události z ekonomického pohledu, vnímají otázku vstupu do eurozóny jako otázku racionálního kalkulu – vycházejí z představy, že ČR bude mít možnost se k vývoji v eurozóně připojit později poté, co odezní krize. Česká republika by podle některých názorů měla „*postupovat tak, abychom byli schopni do eurozóny vstoupit*“.¹⁵¹ Například podle Petra Zahradníka by ČR měla vplout do „*vyčištěné eurozóny*“ (tedy po překonání krize), ČR by měla mít „*měnu podobnou nebo identickou, jako má Německo, respektive jakou má to zdravé jádro evropské ekonomiky*“.¹⁵² Relativně vstřícný postoj k eurozóně a její snaze na řešení krize zaujímá i Národní ekonomická rada vlády (NERV), jejíž členové navrhují, aby se ČR aktivně podílela na hledání řešení krize eurozóny, tak aby „*v případě nutnosti mohla pomoci a mohlo jí být pomoheno*“.¹⁵³ Představitelé podnikatelského sektoru zdůrazňují potřebu zavést a dodržovat společná rozpočtová pravidla, zaznamenali jsme dokonce i požadavky na federalizaci a centralizaci Evropy.¹⁵⁴ Na druhé straně názorového spektra najdeme liberální ekonomy blízké V. Klausovi, kteří požadovali trvalý *opt-out* z povinnosti přijmout euro.¹⁵⁵

Vděčným tématem pro mediální spekulace byla otázka možného rozpadu eurozóny. Převažoval názor, že rozpad eurozóny není pravděpodobný, zaznívaly však obavy, že pokud by k němu došlo, bylo by ohroženo i fungování vnitřního trhu (volný pohyb kapitálu, zboží, služeb a osob).¹⁵⁶ Zaznívá i názor, že eurozóně i Řecku by pomohlo (organizované) opuštění eurozóny a zavedení drachmy.¹⁵⁷ V otázce půjčky pro MMF z devizových rezerv ČNB se komentátoři se soustředili na problematiku důvěryhodnosti MMF (viz výše).¹⁵⁸ ČNB je skeptická vůči důvěryhodnosti MMF v době krize (viz výše), ostatní komentátoři jsou optimističtější.

V druhé polovině roku se v souvislosti s nadcházejícími jednáními o nové smlouvě (Fiskální kompakt) začaly objevovat komentáře kritizující české „*uzavírání se do sebe*“¹⁵⁹ v souvislosti s odmítavým postojem ČR ke snahám EU a eurozóny o řešení dluhové (ale i institucionální a politické) krize. Tato kritika přicházela od komentátorů soustředujících se spíše na zahraničněpolitické a geopolitické (spíše než ekonomické) souvislosti vztahu ČR k eurozóně. Poměrně často zazníval argument, že čeští politici vytlačují ČR na okraj evropské politiky.¹⁶⁰

ZÁVĚR

Česká republika se v roce 2011 dostala ve třech momentech do rozporuplné či obtížně obhajitelné pozice. Za prvé, rozporuplný byl postoj ČR ke způsobu sjednávání Fiskálního kompaktu. ČR oficiálně preferovala „*změnu smluv na úrovni sedmadvacítky*“,¹⁶¹ zároveň ale podpořila Velkou Británii, jejíž veto bylo hlavním důvodem, proč smlouva nebyla sjednána na úrovni celé EU 27. Co je závažnější, velká část českého politického spektra (včetně vládní ODS) má zásadní problém s dalšími změnami

primárního práva EU, často bez ohledu na substantivní obsah takových smluv. Postoj českých politických elit sám o sobě by proto mohl představovat překážku pro sjednání Fiskálního kompaktu ve formě změny smluv na úrovni EU 27, resp. překážku pro pozdější začlenění Fiskálního kompaktu do právního rámce EU. Domníváme se, že české odmítnutí Fiskálního kompaktu také mohlo zpětně legitimizovat rozhodnutí, že Fiskální kompakt (a případné další smlouvy) bude sjednán spíše jako omezená mezinárodní smlouva než celounijní změna primárního práva EU.

Za druhé, ČR usilovala o obtížně obhajitelný cíl, když zároveň požadovala podíl na rozhodování o podobě eurozónových pravidel, zároveň ale trvala na tom, že tato pravidla se na ni nesmí vztahovat. Premiér Nečas jedním dechem požadoval, že „*chceme udržet rozhodování na úrovni všech 27 zemí EU. Nová pravidla však nemohou být uplatňována na země mimo eurozónu.*“¹⁶² Taková pozice je obtížně obhajitelná – není jasné, proč by se ČR měla podílet na formování pravidel, která se na ni nebudou vztahovat. Navíc čeští představitelé opakovaně dávali najevo nezájem ČR na členství v eurozóně „*v dohlédnutelné, předvídatelné budoucnosti*“ (popř. rovnou navrhovali sjednat trvalou výjimku z povinnosti přijmout euro).¹⁶³ V tomto kontextu se český požadavek na účast na eurosummitech (tj. účast na rozhodování a na přijímání pravidel eurozóny) nutně jevil jako neopodstatněný a neodůvodněný. Česká republika se odmítla situovat do pozice budoucího člena eurozóny, což kontrastuje s polskou strategií. Polsko pragmaticky odůvodnilo svůj rezolutní požadavek na účast na eurosummitech vcelku věrohodným prohlášením, že v budoucnosti hodlá euro přijmout, a právě z tohoto důvodu má zájem podílet se na rozhodnutích, která mění podobu eurozóny. Přes silný odpor Francie se Polsku podařilo vyjednat alespoň částečný přístup na eurosummitu pro nečleny eurozóny (tedy i pro ČR).

Za třetí, česká vláda (přesněji řečeno největší vládní strana ODS), dlouhodobě usiluje o naplnění dvou neslučitelných ideálů: vymahatelná společná pravidla na jedné straně a zachování kompetencí národních států na straně druhé. Vlády pravicových premiérů Topolánka i Nečase dlouhodobě kritizovaly „*rozměňování pravidel a disciplíny a porušování Paktu stability a růstu*“¹⁶⁴ a podporovaly snahy Německa o posílení vymahatelnosti závazků Paktu stability a růstu (včetně automatických sankcí při jejich porušení),¹⁶⁵ jež nakonec vyústily ve sjednání Fiskálního kompaktu. Zároveň ale ČR dávala opakovaně najevo obavy z možného „*ohrožení rozpočtové suverenity či zásahů do kompetencí jednotlivých zemí*“,¹⁶⁶ přesněji řečeno obavy z přesunu kompetencí z národního státu na úroveň EU.¹⁶⁷ Taková pozice je nekonzistentní a schizofrenní – každá společná pravidla a závazky z definice omezují pravomoci a svobodu rozhodování jednotlivých národních států. Českou republikou navrhované posílení vymahatelnosti závazků Paktu stability a růstu – automatické sankce při porušení rozpočtových pravidel – by nepochybně omezilo svobodu rozhodování signatářských států. Tedy jejich „*suverenitu*“ ve smyslu, v jakém je tento pojem (nesprávně) používán v českém veřejném a politickém diskurzu.

V roce 2011 jsme tak byli svědky situace, kdy vláda včetně premiéra na evropských fórech obhajovala potřebu stabilizace eurozóny a přísnějších rozpočtových pravidel, zároveň prezident a jeho ideoví souputníci ve vnitrostátní debatě kritizovali některé z těchto kroků jako zcela nepřijatelné zasahování do rozpočtové suverenity

národních států. K žádnému otevřenému střetu mezi premiérem a prezidentem však nedošlo. Vláda měla volnou ruku na evropské úrovni, kde se soustředila na otázku vnitřního fungování eurozóny a kde podporovala „*všechny kroky, které povedou skutečně k posílení fiskální disciplíny*“.¹⁶⁸ Premiér hájil snahy Německa o co nejpřísnější rozpočtová pravidla v eurozóně (tedy prohlubování integrace eurozóny a omezování suverenity členských států). Naopak prezident dominoval vnitrostátní debatě, ve které prosadil názor, že ČR by se k těmto společným rozpočtovým pravidlům neměla připojit právě proto, že by to omezilo její suverenitu.

Postoj ČR k fiskálnímu paktu můžeme označit jako rozporuplný či obtížně obhajitelný, ale nikoliv jako nepředvídatelný či nečitelný, jak tvrdily některé komentáře. Snaha o posílení vymahatelnosti závazků Paktu stability a růstu patří k dlouhodobým prioritám ČR. Stejně tak neochota podílet se na společných závazcích z obavy ze ztráty národní suverenity není v ČR žádnou novinkou. Česká republika dlouhodobě signalizuje svoji neochotu podílet se na prohlubování procesu evropské integrace ve směru fiskální unie. Stačí jen zmínit komplikace při ratifikaci *Lisabonské smlouvy* v roce 2009 nebo neochotu připojit se k Paktu pro euro plus. Pokud bylo smyslem Paktu pro euro plus otestovat politickou vůli členských zemí (tedy i České republiky), podílet se na další integraci a řešení evropské krize v předvečer klíčových jednání o nové smlouvě (která vyústila ve sjednání Fiskálního kompaktu), potom Pakt pro euro plus splnil svůj účel.

Domníváme se, že vícerychlostní charakter EU urychlí prohlubování propasti mezi členy eurozóny a ostatními státy (tedy i ČR). Na prosincové Evropské radě členské státy využily své pozice suverénního mezinárodního práva k odbourání pravidla jednotnosti v Evropské radě. Nově nastolený trend diferencované integrace v podobě sjednávání samostatných mezinárodních smluv, spíše než změn primárního práva EU, oslabil vliv menších členských států, tradičně váhavějších států a států mimo eurozónu. Vliv je funkcí nepostradatelnosti pro ostatní, a právě postradatelnost těchto zemí klesá. Zjednodušeně řečeno, menší a váhavější země mimo eurozónu (ČR) přišly o svůj „vyjednávací potenciál“, kdy si mohly na Evropské radě pod implicitní (či explicitní) hrozbou nesouhlasu se změnami primárního (či sekundárního) práva vydobýt ústupky ze strany větších a k integraci ochotnějších zemí. Z logiky věci vyplývá, že v systému diferencované integrace / vícerychlostní integrace nemusí větší a k integraci ochotnější země přikládat požadavkům menších a méně ochotných zemí takovou váhu. V systému dvourychlostní integrace se také zvyšuje riziko, že *outs* budou čelit společné pozici zemí eurozóny (*ins*), bude obtížnější budovat koalice napříč oběma bloky. Celkově očekáváme, že v systému vícerychlostní (dvourychlostní) a mezivládní EU bude pro ČR obtížnější prosazovat svoje národní zájmy.

Vícerychlostní charakter integrace zároveň umožnil České republice zaujmout pohodlnou pozici hráče, který podporuje integraci „těch druhých“, sám se však prohlubování integrace odmítá účastnit. Na jednu stranu, ČR oficiálně nevyklučuje svůj vstup do eurozóny poté, co se eurozóna sama stabilizuje a poté, co bude tento krok pro ČR výhodný.¹⁶⁹ Na druhou stranu, Česká republika předepisuje eurozóně medicínu, která je pro ni samotnou nestravitelná. Skutečnost, že český premiér dlouhodobě prosazuje pro členy eurozóny takový režim, jenž je pro ČR očividně nepřijatelný (např. automa-

tické unijní sankce při porušení rozpočtových pravidel), je pro nás dalším indikátorem, že Česká republika ve skutečnosti neuvažuje o možnosti členství v eurozóně ani v dlouhodobé perspektivě. V roce 2009 jsme konstatovali, že EU je „*chápána spíše jako vzdálený normotvůrce (či regulátor) než jako instituce, za jejíž rozhodnutí nese spoluodpovědnost česká vláda, český parlament, čeští europoslanci a v konečném důsledku tedy i každý občan České republiky*“.¹⁷⁰ Dnešní ČR si nepochybně uvědomuje svoji závislost na vývoji v EU a v eurozóně (ČR jako *stakeholder*), ale většina českých politiků a veřejnosti se stále nepovažuje za vlastníka EU a za její plnohodnotnou součást (ČR jako *shareholder*). Současný vývoj směrem k vícerychlostní Evropě, kdy integrace a rozhodování v rámci eurozóny bude ve stále větší míře probíhat bez přímé účasti ČR, bude pouze prohlubovat výše zmíněný pocit odcizení mezi ČR a EU (resp. eurozónou). Systém vícerychlostní integrace nejenom usnadňuje další integraci ochotných, ale i dezintegraci neochotných či váhavých.

Poznámky

- ¹ Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): *Evropský rozměr české zahraniční politiky*. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2010. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 81.
- ² *Vláda zkritizovala Schwarzenbergovi koncepci zahraniční politiky*. EurActiv.cz, 20. 6. 2011. On-line: www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/vl%C3%A1dazkritizovalaschwarzenbergovikoncepticzahranic%C4%8Dn%C3%ADpolitiky.
- ³ *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003–2006*.
- ⁴ *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. Schváleno vládou ČR dne 20. července 2011. On-line: www.mzv.cz/file/675937/koncepce_zahranicni_politiky_2011_cz.pdf.
- ⁵ *Stanoviska Výkonného výboru ÚV KSČM*. Haló noviny, 17. 12. 2011.
- ⁶ *Hynek Fajmon: Necht' záchrannou půjčku poskytnou voliči TOP 09 a ČSSD ze svého!* iDNES.cz, 13. 12. 2011. On-line: www.ods.cz/clanek/444-nejchci-zachrannou-pujcku-poskytnou-volici-top-09-a-cssd-ze-sveho.
- ⁷ Alexandr Vondra: *Evropská integrace není cíl, ale nástroj*. Lidové noviny, 13. 12. 2011. On-line: www.ods.cz/clanek/438-evropska-integrace-neni-cil-ale-nastroj.
- ⁸ Jiří Havel: *Evropulismus. Nečas, Klaus a skutečnost*. Evropské zprávy, 16. 12. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/jiri-havel-evropulismus-necas-klaus-a-skutecnost.
- ⁹ *Kalousek navrhne vládě půjčku MMF do výše 38 mld. Kč*. ČeskéNoviny.cz, 24. 1. 2012. On-line: www.ceskenoviny.cz/zpravy/kalousek-navrhne-vlade-pujcku-mmf-do-vyse-38-mld-kc/745274.
- ¹⁰ Alexandr Vondra: *Evropská integrace není cíl, ale nástroj*, op. cit.
- ¹¹ Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): op. cit., s. 77.
- ¹² Petr Nečas: *Musíme mít dostatek pokory*. Projev předsedy ODS a premiéra Petra Nečase na 22. kongresu ODS, Praha, 22. 10. 2011. On-line: www.ods.cz/media/reading/necas-zprava.pdf.
- ¹³ *Premiér Nečas škodí České republice*. Česká strana sociálně demokratická, 24. 3. 2011. On-line: www.cssd.cz/aktualne/zahranicni-politika-cssd/premier-necas-skodi-ceske-republice/; Libor Rouček: *Proč máme hrát v Evropě roli statistů?* Evropské zprávy, 4. 11. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/libor-roucek-proc-mame-hrat-v-evrope-rol-i-statistu; Bohuslav Sobotka: *Nečas poškozujee české národní zájmy*. Parlamentní listy.cz, 30. 3. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/bohuslav-sobotka-necas-poskozujee-ceske-narodni-zajmy; Rouček, Libor: *ODS posouvá Českou republiku na periferii EU*. Evropské zprávy, 7. 2. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/1380-ods-posouva-ceskou-republiku-na-periferii-eu.

- ¹⁴ Libor Rouček: *Londýn – Varšava – Praha. Tři reakce na novou situaci v EU*. Evropské zprávy, 11. 12. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/libor-roucek-londyn-varsava-praha-tri-reakce-na-novou-situaci-v-eu.
- ¹⁵ *Pro přijetí eura je jen 15 procent obyvatel Česka*. ČTK, 3. 3. 2011; *STEM: S členstvím v EU je spokojeno nejméně lidí od vstupu do unie*. ČTK, 9. 5. 2011.
- ¹⁶ *Interview se stínovým ministrem financí za ČSSD Janem Mládkem*. Český rozhlas 6, Studio Stop, 8. 12. 2011.
- ¹⁷ Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): op. cit., s. 60.
- ¹⁸ *Schwarzenberg: Nejde o „Evropská unie a my“, nýbrž „my a EU“*. Projev ministra zahraničí a předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga na Sněmu TOP 09, 22. 10. 2011. On-line: www.top09.cz/co-delame/snem-2011/projevy/projevy-venovane-reformam/schwarzenberg-nejde-o-evropska-unie-a-my-nybrz-my-a-eu-7612.html.
- ¹⁹ *Petr Bendl: Mezi izolací a automatismem*. Aktuálně.cz, 12. 12. 2011. On-line: blog.aktualne.centrum.cz/blogy/petr-bendl.php?itemid=15024.
- ²⁰ Beneš, Vít (2011): *Čeští eurokacíři*. In: Vít Střítecký (ed.): *Česká zahraniční politika: mezi politickým nezájmem a byrokratickou efektivitou*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 178–190.
- ²¹ *Alexandr Vondra: ČR potřebuje v následujících letech stabilitu*. Projev na 22. kongresu ODS, Praha, 22. 10. 2011. On-line: www.ods.cz/media/reading/vondra-kongres22.pdf.
- ²² *Předseda ČSSD B. Sobotka k výrokům prezidenta republiky: Slepou uličkou by byl rozpad Evropy, ne její užší integrace*. Česká strana sociálně demokratická, 23. 11. 2011. On-line: www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/predseda-cssd-b-sobotka-k-vyrokum-prezidenta-republiky-slepou-ulickou-by-byl-rozpad-evropy-ne-jeji-uzsi-integrace/.
- ²³ *Schwarzenberg: Nejde o „Evropská unie a my“, nýbrž „my a EU“*, op. cit.
- ²⁴ *Stanoviska Výkonného výboru ÚV KSČM*, op. cit.; Kohlíček, Jaromír: *V řadě zemí hrozí sociální nepokoje*. Haló noviny, 16. 12. 2011.
- ²⁵ Jiří Havel: *Horký ale nedovařený evropský brambor*. Evropské zprávy, 7. 11. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/jiri-havel-horky-ale-nedovareny-evropsky-brambor; Libor Rouček: *Budoucnost eurozóny – pro jeden strom nevidíme celý les!* Evropské zprávy, 25. 10. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/libor-roucek-budoucnost-eurozony-pro-jeden-strom-nevidime-cely-les.
- ²⁶ *Interview se stínovým ministrem financí za ČSSD Janem Mládkem*. Český rozhlas 6, Studio Stop, 8. 12. 2011.
- ²⁷ Jiří Havel: *Horký ale nedovařený evropský brambor*, op. cit.
- ²⁸ *Jiří Havel: Evropská krize a Nečasova ignorance*. Evropské zprávy, 17. 10. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/jiri-havel-evropska-krize-a-necasova-ignorance; *ČSSD podporuje daň z finančních transakcí, apeluje na vládu*. ČTK, 29. 9. 2011.
- ²⁹ *EU dostala páky k trestání špatných rozpočtů; chce transakční daň*. ČTK, 28. 9. 2011.
- ³⁰ Zahradil, Jan–Plecitý, Petr–Adrián, Petr–Bednář, Miloslav (2001): *Manifest českého eurorealismu*. On-line: www.ods.cz/docs/dokumenty/zahradil-manifest.pdf; viz též Jan Zahradil: *Právě před deseti lety vyšel Manifest českého eurorealismu*. Občanská demokratická strana, 20. 4. 2011. On-line: www.zahradil.cz/media/Prave-pred-deseti-lety-vysel-Manifest-ceskeho-eurorealismu.
- ³¹ *Alexandr Vondra: Evropská integrace není cíl, ale nástroj*, op. cit.
- ³² *Zahradil, Jan: Schwarzenberg se zásadně mylí...* Aktuálně.cz, 14. 10. 2011. On-line: blog.aktualne.centrum.cz/blogy/jan-zahradil.php?itemid=14531.
- ³³ *Usnesení odborné komise ODS pro národní zájem a svobodnou budoucnost*. Občanská demokratická strana, 13. 12. 2011. On-line: www.ods.cz/clanek/453-usneseni-odborne-komise-ods-pro-narodni-zajem-a-svobodnou-budoucnost; *Alexandr Vondra: Evropská integrace není cíl, ale nástroj*, op. cit.
- ³⁴ *Libor Rouček: Londýn – Varšava – Praha. Tři reakce na novou situaci v EU*, op. cit.; Jiří Havel: *9. květen, Den Evropy*. Evropské zprávy, 9. 5. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/jiri-havel-9-kveten-den-evropy.

- ³⁵ Jiří Havel: *Ke zprávě o stavu unie*. Evropské zprávy, 30. 9. 2011. On-line: www.evropske.cz/blogy-komentare/ke-zprave-o-stavu-unie.
- ³⁶ Kalousek: *Musíme vysvětlovat, co je skutečná konzervativní politika*. Kandidátský projev Miroslava Kalouska, Sněm TOP 09, 23. 10. 2011. On-line: www.top09.cz/co-delame/snem-2011/projevy/kandidatske-projevy/kalousek-musime-vysvetlovat-co-je-skutecna-konzervativni-politika-7585.html.
- ³⁷ Beneš, Vít–Braun, Mats (2010): *Evropský rozměr české zahraniční politiky*. In: Michal Kořan a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2009: Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 12–38.
- ³⁸ *Manifest českého eurorealismu*, op. cit.
- ³⁹ Jan Zahradil: *Merkozy nemluví za Evropu, ale jen za sebe*. Občanská demokratická strana, 13. 12. 2011. On-line: www.ods.cz/clanek/441-merkozy-nemluvi-za-evropu-ale-jen-za-sebe.
- ⁴⁰ Klaus: *Euro přežije, Evropa za to zaplatí hospodářskou stagnací*. ČTK, 25. 10. 2011.
- ⁴¹ Ivo Strejček: *Co přivezl Nečas z Bruselu?* iDNES.cz, 12. 12. 2011. On-line: www.ods.cz/clanek/433-co-privezl-necas-z-bruselu.
- ⁴² Jan Zahradil: *Merkozy nemluví za Evropu, ale jen za sebe*, op. cit.; *Příkladem je Dánsko*. Právo, 7. 12. 2011.
- ⁴³ *Šílený pakt podle německého mustru*. Haló noviny, 1. 2. 2012. On-line: www.halonoviny.cz/articles/prints/237016; *ČSSD a TOP 09 v otázce fiskální unie proti všem*. Haló noviny, 6. 2. 2012. On-line: www.halonoviny.cz/articles/view/239730.
- ⁴⁴ Dolejš (KSCM): *Čas prohloubit diskusi o evropské budoucnosti na levici*. Parlamentní listy, 25. 12. 2011. On-line: www.parlamentnilisty.cz/arena/politici-volicum/Dolejs-KSCM-Cas-prohloubit-diskusi-o-evropske-budoucnosti-na-levici-217779.
- ⁴⁵ *Jižní křídlo eurozóny se hroutí*. Haló noviny, 7. 4. 2011. On-line: www.halonoviny.cz/articles/view/218841.
- ⁴⁶ *Záznam 78. zasedání Výboru pro EU na vládní úrovni*, 13. 10. 2010.
- ⁴⁷ Alexandr Vondra: *Evropská integrace není cíl, ale nástroj*, op. cit.
- ⁴⁸ *ČSSD míní, že o nové reformní smlouvě unie má být široká debata*. ČTK, 9. 12. 2011; *Předseda ČSSD B. Sobotka k výrokům prezidenta republiky: Slepou uličkou by byl rozpad Evropy, ne její užší integrace*. Česká strana sociálně demokratická, 23. 11. 2011. On-line: www.cssd.cz/media/tiskove-zpravy/predseda-cssd-b-sobotka-k-vyrokom-prezidenta-republiky-slepou-ulickou-by-bylo-rozpad-evropy-ne-jeji-uzsi-integrace.
- ⁴⁹ *Zahradil povede konzervativce v Evropském parlamentu*. ČTK, 8. 3. 2011.
- ⁵⁰ *Schwarzenberg připustil, že vláda přistoupí na půjčku pro MMF*. ČTK, 11. 12. 2011.
- ⁵¹ *Chybí nám koncovka – Bruselu si umíme pěkně bouchnout do stolu, přesto nejsme důrazní, říká česká velvyslankyně při EU, monitor káva s... Milenou Vícenovou*. Euro, 14. 11. 2011.
- ⁵² *Conclusions – European Council 24/25 March 2011*. On-line: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/120296.pdf.
- ⁵³ Viz Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): op. cit.
- ⁵⁴ *Stenoprotokol 14. schůze Poslanecké sněmovny – Informace předsedy vlády Petra Nečase o pozici České republiky na jednání Evropské rady*. On-line: www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/014schuz/s014131.htm.
- ⁵⁵ *Conclusions – European Council 24/25 March 2011*. On-line: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/120296.pdf; *Česko bude s dalšími třemi státy mimo Pakt pro euro*. ČTK, 25. 3. 2011.
- ⁵⁶ *Těsnopisecká zpráva Senátu Parlamentu České republiky 8. schůze*.
- ⁵⁷ *Schvalování záchranného fondu eurozóny je odloženo na příští rok*. ČTK, 7. 12. 2011; *Česko: vydržovaný milenec EU*. Hospodářské noviny, 17. 2. 2011.
- ⁵⁸ *Při půjčce MMF hraje Česko také o rating, zní z ministerstva financí*. Hospodářské noviny, 21. 12. 2011.
- ⁵⁹ *EU zpřísňuje pravidla pro rozpočtovou kázeň*, Stálé zastoupení České republiky při Evropské unie. On-line: www.mzv.cz/representation_brussels/cz/evropska_unie/jak_na_krizi-zastupitelske

urady-representation_brussels-publish-cz-evropska_unie-jak_na_krizi-eu_zprisuje_pravidla_pro_rozpocetovou.html.

- ⁶⁰ Lukášková, Sára (2011): *Reforma správy ekonomických záležitostí v EU*. Informační studie, Ministerstvo financí České republiky. On-line: www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Studie_reforma_spravy_ekonomickych_zalezitosti_EU-112011.pdf.
- ⁶¹ *EU Economic governance „Six Pack“ – State of Play*, MEMO/11/647. On-line: europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/11/647.
- ⁶² Rozhovor s pracovníkem Ministerstva financí ČR, 14. 6. 2012.
- ⁶³ *Záznam 78. zasedání Výboru pro EU na vládní úrovni*, 13. 10. 2010.
- ⁶⁴ Rozhovor s pracovníkem Ministerstva financí ČR, 14. 6. 2012.
- ⁶⁵ Rozhovor s pracovníkem Ministerstva financí ČR, 14. 6. 2012.
- ⁶⁶ *Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii*. On-line: www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Smlouva-o-stabilite.pdf.
- ⁶⁷ *Sarkozy a Merkelová chtějí novou smlouvu a zpřísnit dohled*. ČTK, 5. 12. 2011.
- ⁶⁸ *Předběžný záznam 102. zasedání Výboru pro EU na vládní úrovni*. 7. 12. 2011
- ⁶⁹ Její finální verzi se v některých podstatných věcích liší od původní verze z prosince 2011, pro podrobnější diskusi viz „ročenka“ 2012.
- ⁷⁰ Tato skutečnost ovšem nebyla jasná během jednání v Evropské radě v prosinci.
- ⁷¹ Rozhovor s představitelem Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 10. 4. 2012.
- ⁷² *Six-pack? Two-pack? Fiscal compact? A short guide to the new EU fiscal governance*. European Commission 2011. On-line: ec.europa.eu/economy_finance/articles/governance/2012-03-14_six_pack_en.htm.
- ⁷³ S *Lisabonskou smlouvou* dostala již existující euro-skupina (eurogroup) zakotvení v smlouvě; Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii. On-line: www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Smlouva-o-stabilite.pdf.
- ⁷⁴ *Rámcová pozice/Stanovisko pro Parlament ČR, Rozpočet pro Evropu 2020*. On-line: www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/original?docid=60679.
- ⁷⁵ *Usnesení výboru pro Evropskou unii ze dne 18. ledna 2012 č. 6 k materiálu „Členství České republiky ve Skupině like minded v rámci jednání o víceletém finančním rámci EU“*. Vláda ČR, 18. 1. 2012. On-line: www.vlada.cz/assets/ppov/veu/usneseni/usneseni_veu_147.pdf; *Česká vláda mění pozice. Chce menší rozpočet Evropské unie*. Hospodářské noviny, 20. 1. 2012.
- ⁷⁶ *Sněmovna podpořila vládní postoj k návrhu dlouhodobého rozpočtu Evropské unie na léta 2014 až 2020*. Český rozhlas 6, 27. 10. 2011.
- ⁷⁷ *Aktualizovaná Rámcová pozice ČR k budoucnosti kohezní politiky EU – verze 8*, 2011, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, s. 12.
- ⁷⁸ *Pasivita připraví Česko o miliardy*. Hospodářské noviny, 20. 10. 2011.
- ⁷⁹ *Česko prosazuje snížení rozpočtu společné zemědělské politiky EU*. Evropské noviny, 25. 11. 2011.
- ⁸⁰ *Bendlova pozice*. Euro, 12. 12. 2011.
- ⁸¹ *Česko prosazuje snížení rozpočtu společné zemědělské politiky EU*. Evropské noviny, 25. 11. 2011; *Nečas: Méně peněz pro zemědělce*. Lidové noviny, 15. 11. 2011.
- ⁸² *Změna Jednacího řádu vlády*. Příloha k usnesení vlády ze dne 31. srpna 2011 č. 655. On-line: [www.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/3C49F37A002BD5DBC12579040032E2F3/\\$FILE/655%20p%C5%99%C3%ADloha%20w110831a.0655.pdf](http://www.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/3C49F37A002BD5DBC12579040032E2F3/$FILE/655%20p%C5%99%C3%ADloha%20w110831a.0655.pdf); *Vláda zřídila post státního tajemníka pro EU, bude jím Vojtěch Belling*. EurActiv.cz, 1. 9. 2011. On-line: www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/vlada-zridila-post-statniho-tajemnika-pro-eu-bude-jim-vojtech-belling-009089.
- ⁸³ Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): op. cit., s. 69–71.
- ⁸⁴ Rozhovor s představitelem Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 10. 4. 2012; Rozhovor s představitelem Odboru pro všeobecné záležitosti EU Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012.
- ⁸⁵ Rozhovor s představitelem Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, 10. 4. 2012.

- ⁸⁶ Rozhovor s představitelem Odboru politik Evropské unie Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012.
- ⁸⁷ *Vystoupení premiéra Petra Nečase na konferenci Aktivní evropská politika*. 14. 1. 2011. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/vystoupeni-premiera-petra-necase-na-konferenci-aktivni-evropska-politika-79950/.
- ⁸⁸ Beneš, Vít–Karlas, Jan (2008): *Evropský rozměr české zahraniční politiky*. In: Michal Kořan a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2007. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 70.
- ⁸⁹ Rozhovor s představitelem Odboru politik Evropské unie Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012.
- ⁹⁰ Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): op. cit.
- ⁹¹ *Klaus vyzývá Nečase: Neschovávejte se za referendum*. Lidové noviny, 20. 1. 2012. On-line: www.lidovky.cz/klaus-vyzyva-ncase-neschovavejte-se-za-referendum-fhp-1n_domov.asp?c=A120119_221251_ln_domov_ape.
- ⁹² Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): op. cit.
- ⁹³ *Koaliční smlouva o vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci*. ODS, TOP 09 a Věci veřejné, 12. 7. 2010. On-line: www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva_ods_top09_vv.pdf.
- ⁹⁴ *Vláda proti vůli TOP 09 schválila vznik státního tajemníka pro EU*. ČTK, 31. 8. 2011.
- ⁹⁵ *Česká republika má dva státní tajemníky pro EU*. EurActiv.cz, 5. 9. 2011. On-line: www.euractiv.cz/print-version/clanek/cr-ma-dva-statni-tajemniky-pro-eu-009096; *Schwarzenberg jmenoval druhého českého tajemníka pro EU*. Český rozhlas, 4. 9. 2011. On-line: www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/943409.
- ⁹⁶ *Nečas a Schwarzenberg se ve sporu o tajemníka pro EU neposunuli*. ČTK, 19. 9. 2011; Rozhovor s představitelem Odboru pro všeobecné záležitosti EU Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012.
- ⁹⁷ Karel Schwarzenberg v Otázkách Václava Moravce, ČT24, 4. 9. 2011; *Nečas a Schwarzenberg se ve sporu o tajemníka pro EU neposunuli*, op. cit.; Rozhovor s Jiřím Schneiderem. Český rozhlas, 5. 9. 2011.
- ⁹⁸ Rozhovor s Jiřím Schneiderem: op. cit.
- ⁹⁹ Vojtěch Belling v Ozvěnách dne, Český rozhlas 1 – Radiožurnál, 5. 9. 2011.
- ¹⁰⁰ *Vláda zřídila funkci eurotajemníka. TOP 09 proti tomu protestuje*. Český rozhlas, 31. 8. 2011. On-line: www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/942061.
- ¹⁰¹ *Nečas: Spor o eurotajemníka skončil. Dohodli jsme se*. Aktuálně.cz, 21. 10. 2011. On-line: aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=718580.
- ¹⁰² Rozhovor s představitelem Odboru pro všeobecné záležitosti EU Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012.
- ¹⁰³ Rozhovor s Jiřím Schneiderem: op. cit.
- ¹⁰⁴ *Chybí nám koncovka*. Euro, 14. 11. 2011.
- ¹⁰⁵ Rozhovor s představitelem Odboru pro všeobecné záležitosti EU Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012.
- ¹⁰⁶ *Cvičení s knížetem: Česko má manuál pro zahraniční politiku, který rovnou míří do šuplíku*. Respekt, 25. 7. 2011; Alexandr Vondra in *Vláda ve středu vrátila koncepci zahraniční politiky*. Český rozhlas 1 – Radiožurnál, Ozvěny dne, 17. 6. 2011.
- ¹⁰⁷ Rozhovor s představitelem Odboru pro všeobecné záležitosti EU Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012.
- ¹⁰⁸ Klaus, Václav: *Od EU přes EMU k EFU: poznámky k bruselskému summitu*. Právo, 28. 3. 2011. On-line: www.klaus.cz/clanky/2796; *Klaus warns euro pact will lead to full political union*. EUobserver, 29. 3. 2011. On-line: euobserver.com/19/32089.
- ¹⁰⁹ *Klaus: Výsledek summitu je pragmatický, postoj ČR správný*. ČTK, 9. 12. 2011.
- ¹¹⁰ *Klaus chce pro Česko trvalou výjimku z povinnosti přijmout euro*. ČTK, 30. 8. 2011.
- ¹¹¹ *Klaus: Schengen byla chyba, imigrace z Afriky se s ním nedá řešit*. ČTK, 13. 4. 2011.

- ¹¹² *Statut Výboru pro Evropskou unii*. Vláda ČR, stav ke dni 8. 7. 2012. On-line: www.vlada.cz/assets/ppov/veu/statut-Vyboru-pro-EU.pdf.
- ¹¹³ Rozhovor s představitelem Odboru pro všeobecné záležitosti EU Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012; viz též Beneš, Vít–Braun, Mats (2010): op. cit., s. 72.
- ¹¹⁴ Rozhovor s představitelem Odboru pro všeobecné záležitosti EU Ministerstva zahraničních věcí ČR, 27. 4. 2012.
- ¹¹⁵ *Rámcová pozice k návrhu smlouvy o stabilitě, koordinaci a řízení v hospodářské a měnové unii*. Vláda ČR, 17. 1. 2012; *Usnesení Výboru pro Evropskou unii ze dne 18. ledna 2012 č.3 k materiálu „Rámcová pozice k návrhu smlouvy o stabilitě, koordinaci a řízení v hospodářské a měnové unii“*. V-EU, 18. 1. 2012. On-line: www.vlada.cz/assets/ppov/veu/usneseni/usneseni_veu_144.pdf.
- ¹¹⁶ Klaus, Václav: *Od EU přes EMU k EFU: poznámky k bruselskému summitu*, op. cit.
- ¹¹⁷ Klaus, Václav: *Odpověď prezidenta republiky na otázku Radiožurnálu k pozici České republiky vůči nedávnému bruselskému summitu*. 12. 12. 2011. On-line: www.klaus.cz/clanky/2996.
- ¹¹⁸ *Dopis prezidenta republiky ministru Karlu Schwarzenbergovi z 9. května 2011 – opět aktuální*. Praha, 9. 5. 2011. On-line: www.klaus.cz/clanky/2919.
- ¹¹⁹ Klaus, Václav: *Vystoupení prezidenta republiky na setkání s českými velvyslanci*. Praha, 31. 8. 2011. On-line: www.klaus.cz/clanky/2914.
- ¹²⁰ Klaus, Václav: *Vystoupení prezidenta republiky na setkání s českými velvyslanci*, op. cit.
- ¹²¹ *Vidím jediný cíl – zachránit euro*. Rozhovor s velvyslankyní při EU Milenou Vicenovou. Lidové noviny, 25. 8. 2011. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/z_medii/vidim_jediny_cil_zachranit_euro.html.
- ¹²² *NERV: Vláda by měla podpořit stabilizaci eurozóny*. 25. 10. 2011. Zahraniční politika České republiky. Data X-XII/2011. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2012, s. 44. On-line: www.mzv.cz/file/770497/data4_11.pdf; viz též Vojtěch Belling in *Sarkozy, Merkelová: rozpočty je třeba centralizovat*. ČTK, 5. 12. 2011. On-line: www.ceskenoviny.cz/svet/zpravy/sarkozy-merkelova-rozpocty-je-treba-centralizovat/724346.
- ¹²³ *Klaus: Za problémy Řecka může eurozóna, pro ČR chci opt-out*. ČTK, 31. 8. 2011. On-line: www.euroskop.cz/8952/19502/clanek/klaus-za-problemy-recka-muze-eurozona-pro-cr-chci-opt-out/.
- ¹²⁴ *Schwarzenberg jmenoval tructajemníka a Klausově kritice se vysmál*. iDNES.cz, 4. 9. 2011. On-line: zpravy.idnes.cz/schwarzenberg-jmenoval-tructajemnika-a-klausove-kritice-se-vysmal-1f6-domaci.aspx?c=A110904_124119_domaci_jan.
- ¹²⁵ *Klaus warns euro pact will lead to full political union*. EUobserver.com, 29. 3. 2011. On-line: euobserver.com/19/32089.
- ¹²⁶ *Klaus představil novou knihu o EU, která je prý ve slepé uličce*. ČTK, 23. 11. 2011.
- ¹²⁷ *Evropský chaos Česko zasáhne: Prezident Václav Klaus píše pro Týden*. Týden, 14. 11. 2011.
- ¹²⁸ *Klaus: Řešit krizi s dluhy hlubší integrací Unie je fatálně mylné*. Právo, 10. 10. 2011.
- ¹²⁹ Tamtéž.
- ¹³⁰ *Evropský chaos Česko zasáhne: Prezident Václav Klaus píše pro Týden*, op. cit.; *Rozhovor prezidenta republiky pro deník Právo*. Právo, 27. 8. 2011. On-line: www.klaus.cz/clanky/2912; *Klaus: Krize eurozóny pokračuje, vznik eura nebyla dobrá myšlenka*. ČTK, 9. 11. 2011.
- ¹³¹ *N á v r h usnesení Senátu Parlamentu České republiky k vládnímu návrhu, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu s ratifikací Rozhodnutí Evropské rady, kterým se mění článek 136 Smlouvy o fungování Evropské unie, pokud jde o mechanismus stability pro členské státy, jejichž měnou je euro*.
- ¹³² Viz Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): op. cit.
- ¹³³ *Stenoprotokol poslancecké sněmovny 14 schůze*. On-line: www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/014schuz/s014133.htm.
- ¹³⁴ *Zápis z 22. Schůze výboru pro evropské záležitosti konané dne 16. listopadu 2011*. On-line: www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=76156.
- ¹³⁵ *Usnesení Senátu k návrhům legislativních aktů a komunikačním dokumentům EU v roce 2011: Předběžné vyhodnocení jejich dopadu na postoje vlády*.
- ¹³⁶ *Těsnopisecká zpráva Senátu Parlamentu České republiky 8. schůze*

- ¹³⁷ Jiří Havel: *Evropská kritika od Luboše Zaorálka*. Evropské zprávy, 18. 11. 2011. On-line: www.evropskezpravy.cz/blogy-komentare/jiri-havel-evropska-kritika-od-lubose-zaoralka.
- ¹³⁸ ČSSD vyzvala přes Senát vládu k ústupu od výjimky z listiny EU. ČTK, 6. 10. 2011.
- ¹³⁹ Rozhovor s pracovníkem Ministerstva financí ČR, 14. 6. 2012.
- ¹⁴⁰ Singer, Miroslav: *Půjčka MMF: Fakta a důvody mých rozpaků*. Hospodářské noviny, 20. 12. 2011, s. 16.
- ¹⁴¹ Beneš, Vít–Braun, Mats (2011): op. cit., s. 77.
- ¹⁴² Singer: *Úvahy o přijetí eura nebudou několik let aktuální*. Hospodářské noviny, 18. 10. 2011, s. 18.
- ¹⁴³ Singer, Miroslav: *Krise eurozóny řešení má. Bude to ale nákladné*. Hospodářské noviny, 27. 9. 2011, s. 14.
- ¹⁴⁴ *Průzkum Hospodářské komory ČR: firmy jsou proti přijetí eura*. Hospodářská komora ČR, 20. 10. 2011. On-line: www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/pruzkumy-vystavy-souteze-konference/pruzkum-hospodarske-komory-cr-firmy-jsou-proti-prijeti-eura.aspx.
- ¹⁴⁵ Zámečnick, Miroslav: *Náředený pakt*. Euro, 4. 4. 2011, s. 56.
- ¹⁴⁶ Tamtéž.
- ¹⁴⁷ Jan Vejmělek in *České banky mají dostatečný polštář*. Bankovníctví, 15. 12. 2011, s. 10; *Krise eura? Ne. Hlavně krize důvěry*. Hospodářské noviny, 8. 12. 2011, s. 9.
- ¹⁴⁸ Viz např. *Start the engines, Angela: The world economy is in grave danger. A lot depends on one woman*. The Economist, 9. 6. 2012. On-line: www.economist.com/node/21556577.
- ¹⁴⁹ *Euro drolí Evropu*. Lidové noviny, 10. 12. 2011, s. 1; Petr Zahradník a Petr Dufek in *Postoj České republiky k euro by neměl být a priori skeptický*. Český rozhlas 6, Studio Stop, 30. 8. 2011.
- ¹⁵⁰ Jan Macháček: *Euro: stále jen první pomoc*. Respekt, 6. 12. 2011.
- ¹⁵¹ Zámečnick, Miroslav: *Dá se stejný trik zopakovat podruhé? Korporátní sféra zvládla první vlnu recese obdivuhodně, říká vedoucí partner Deloitte ČR*. Euro, 26. 9. 2011, s. 34.
- ¹⁵² *Jaké jsou příčiny krise eura a jak se to projevuje ve vztahu České republiky k Evropské unii*. Český rozhlas 6, Názory a argumenty, 24. 7. 2011.
- ¹⁵³ *Protikrizový balíček 2012. Návrhy opatření PS NERV VF*. Národní ekonomická rada vlády, Pracovní skupina Veřejné finance, 12. 12. 2011, s. 4. On-line: img.ihned.cz/attachment.php/470/35479470/aov345BEFHJNkl6PWhqpry0STU2An/NERV_PB2012.pd; viz též *České republiky se dluhová krize zemí platicích eurem bezprostředně týká*. Český rozhlas 1 – Radiožurnál, Radioforum, 5. 10. 2011.
- ¹⁵⁴ *České firmy by se měly orientovat na vývoz do Číny, Indie či Brazílie*. Hospodářské noviny, 24. 10. 2011, s. 20.
- ¹⁵⁵ Ševčík, Miroslav–Ševčíková, Michaela: *Mimo realitu. Politici neřeší příčiny dluhové krize, chtějí přelstít trh. Důsledky mohou být závažné*. Euro, 7. 11. 2011, s. 68.
- ¹⁵⁶ Jan Bureš v *Krise eurozóny pokračuje*. Český rozhlas 6, Studio Stop, 6. 12. 2011; Rupnik, Jacques: *Politici už chápou důsledky krize*. Hospodářské noviny, 13. 10. 2011, s. 8.
- ¹⁵⁷ *Dá se stejný trik zopakovat podruhé?* op. cit.
- ¹⁵⁸ *Půjčka pro MMF jako hrozba pro Česko? Spíš bezpečná operace*. Hospodářské noviny, 14. 12. 2011, s. 2.
- ¹⁵⁹ *Dále od Prahy, dále. Polsko v čele EU se nemůže hlásit k Česku jako ke klíčovému spojenci. Uškodilo by si tím*. Lidové noviny, 2. 7. 2011, s. 10.
- ¹⁶⁰ *Chytit EU pod krkem. Senátoři ODS plánují zásah proti záchrannému fondu eurozóny*. Respekt, 28. 8. 2011. On-line: respekt.ihned.cz/c1-52688720-chytit-eu-pod-krkem; *Česká republika se v Evropské unii odtrhuje od většiny*. Český rozhlas 6, Názory a argumenty, 28. 3. 2011.
- ¹⁶¹ Vojtěch Belling v *Sarkozy, Merkelová: rozpočty je třeba centralizovat*, op. cit.
- ¹⁶² *Petr Nečas: Tři a půl miliardy eur se nám platit nechce*. MF DNES, 9. 12. 2011. On-line: www.ods.cz/clanek/426-tri-a-pul-miliardy-eur-se-nam-platit-nechce.
- ¹⁶³ *Klaus: V dohledné budoucnosti euro nepřijmeme*. ČTK, 24. 5. 2011.
- ¹⁶⁴ Topolánek, Mirek: *V krizi není euro, ale celá unie*. Hospodářské noviny, 25. 5. 2010. On-line: www.topolaneck.cz/clanek/13691.
- ¹⁶⁵ Beneš, Vít–Braun, Mats (2011), op. cit., s. 65–66.

- ¹⁶⁶ Petr Nečas: *ČR zváží připojení ke smlouvě o záchraně eura*. Vláda ČR, 9. 12. 2011. On-line: www.ods.cz/clanek/429-cr-zvazi-pripojeni-ke-smlouve-o-zachrane-eura.
- ¹⁶⁷ Viz též *Programová témata – Evropská unie*. ODS 2012. On-line: www.ods.cz/programova-temata/evropska-unie.
- ¹⁶⁸ *NERV: Vláda by měla podpořit stabilizaci eurozóny*, op. cit.; Vojtěch Belling v *Sarkozy, Merkelová: rozpočty je třeba centralizovat*, op. cit.
- ¹⁶⁹ *Vystoupení premiéra Petra Nečase na konferenci Aktivní evropská politika*, op. cit.
- ¹⁷⁰ Beneš, Vít–Karlás, Jan (2009): *Evropský rozměr české zahraniční politiky: Sřet o ratifikaci Lisabonské smlouvy v předvečer předsednictví v Radě EU*. In: Michal Kořan a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2008. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 69.